

Ohjaamojen psykososiaalisen tuen kehittäminen

Onni-hankkeen arviointiraportti

Sanna Blomgren

Katja Ilmarinen

Katri Hannikainen

Laura Kestilä

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Institutet för hälsa och välfärd

Finnish Institute for Health and Welfare

PL / PB / P.O. Box 30 • FI-00271 Helsinki, Finland

Puh/tel +358 29 524 6000

www.thl.fi

SISÄLLYS

Tiivistelmä

Arvioinnin suositukset

1. Johdanto

- 1.1. Nuorisotakuu ja Ohjaamot
- 1.2. Onni-hanke Ohjaamoissa
- 1.3. Onni-hankkeen tavoitteet ja käytännöt

2. Onni-hankkeen arvioinnin tavoitteet, aineistot ja menetelmät

- 2.1 Onni-hankkeen arvioinnin toimeksianto
- 2.2 Arvioinnin tavoitteet
- 2.3 Arviointiaineistot
- 2.4 Arviointimenetelmät

3. Nuorten psykososiaalisen tuen järjestäminen ja riittävyys

- 3.1 Psykososiaalisen tuen tarjonta ja riittävyys Ohjaamoissa
- 3.2 Missä nuorten psykososiaalista tukea tulisi olla tarjolla?
- 3.3 Onnin sidosryhmäkyselyssä esiintyneitä näkemyksiä nuorten palvelutarpeista

4. Onni-toimintaan ohjautuneet nuoret

5. Onni-hankkeen tavoitteiden toteutumisen arviointi – Mitä on tehty ja saatu aikaiseksi?

- 5.1 Tavoite 1: Luodaan Ohjaamoiden psykososiaalisen tuen malli
 - 5.1.1 Yksilötyö
 - 5.1.2 Ryhmätoiminnot
 - 5.1.3 Konsultointi ja työparityö
 - 5.1.4 Sujuvat palvelupolut ja toimijaverkostot
 - 5.1.5 Menetelmät tuen tarpeen tunnistamiseen ja tuen vaikutusten arviointiin
- 5.2 Tavoite 2: Levitetään vahvuuksiin keskittyvää työtettä Ohjaamoissa lisäämällä työntekijöiden psykososiaalista osaamista
- 5.3 Tavoite 3: Laaditaan suositus Ohjaamoiden psykososiaalisesta tuesta jatkossa

6. Onni-hankkeen tulokset nuorten ja yhteistyötahojen näkökulmasta

- 6.1 Nuoret kokivat Onni-toiminnan hyödyllisenä
- 6.2 Myönteisiä kokemuksia parityöskentelystä
- 6.3 Onni-hanke toi Ohjaamoihin koulutusta ja uusia ryhmätoimintoja

7. Arvioinnin johtopäätökset

Lähteet

Liitteet

Liite 1: 3X10D-kysely nuorille

Liite 2: Hanketyöntekijän täyttämä kysely nuoresta

Liite 3: Palautekysely nuorille (sparrauksen palaute)

Liite 4: Jännittäjäryhmän palautekysely

Liite 5: Parityöskentelyn arviointi

Liite 6: Kysely Ohjaamoille

Liite 7: Haastattelurunko hanketyöntekijöille

Tiivistelmä

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) toteutti Onni-hankkeen (*Nuorten psykososiaalisen tuen kehittäminen Ohjaamoissa*) arvioinnin osana STM:n ja THL:n välistä tulossopimustehtävää vuodelle 2019 ("THL tukee nuorisotakuun toimeenpanoa, laatii seurantaa ja arviointia"). THL arvioi Onni-hanketta ja siinä kehitettyä toimintamallia. Toimeksiantoon sisältyi myös Arki haltuun (AH) -hankkeiden arviointi, josta THL on laatinut erillisen arviointiraportin.

Onni-hankkeen arvioinnissa tavoitteena oli i. kuvata nuorten psykososiaalisen tuen tarvetta, ii. selvittää hankkeen julkilausuttujen tavoitteiden toteutumista, iii. arvioida hankkeen tuottamia hyötyjä nuorten kannalta ja iv. tuottaa arvioinnin tulosten pohjalta suosituksia päätöksenteon tueksi keinoista, joilla syrjäytymisvaarassa olevat tai syrjäytyneet nuoret saisivat parhaiten tukea.

Arvioinnin aineistona käytettiin erilaisia nuorille, Onnin ja Ohjaamojen työntekijöille ja verkostoille suunnattuja kyselyjä, Onni-koordinaattoreiden haastatteluja sekä dokumenttiaineistoa (muun muassa jo päättyneiden Onni-pilottien loppuraportteja).

Arvioinnin tulosten mukaan nuorten psykososiaalisen tuen palveluille on merkittävä tarve. Tämä tulee ilmi sekä Ohjaamoille suunnatun kyselyn tuloksissa, Onni-hankkeen sidosryhmilleen teettämässä kyselyssä että hanketyöntekijöille tehdyssä haastatteluissa. Ohjaamossa käyvillä nuorilla on paljon erilaisia haasteita ja monella pitkittynyttä työttömyyttä. Usein tarvitaan kokonaisvaltaista tukea, jotta tilanne muuttuisi. Ongelmissa korostuvat mielenterveyden ja arjenhallinnan haasteet. Psykososiaalisten palvelujen tarpeesta kertoo sekin, että nuorten alkukyselynä täyttämän (N=30) 3X10D-kyselyn mukaan Onni-toimintaan tulevien nuorten tyytyväisyys omaan elämäänsä ei ole kovin korkea millään elämänalueella ja erityisesti tyytymättömyyttä esiintyy itsetunnon, päivittäisen pärjäämisen ja taloudellisen tilanteen kohdalla. Onni-hankkeessa mukana olevissa ja olleissa Ohjaamoissa käy kaikissa vähintään jonkin verran nuoria, joille on hyötyä kohdennetusta yksilötyöstä, jossa keskustellen käydään läpi mielen hyvinvointiin ja arjenhallintaan sekä esimerkiksi opiskelujen sujumiseen liittyviä asioita.

Nuorten psykososiaalista tukea on Ohjaamoissa tarjolla vaihtelevasti. Suurin osa THL:n toteuttamaan Ohjaamoille suunnattuun kyselyyn vastanneista koki, että nykytilanteessa Ohjaamoissa ei ole tarjolla riittävästi psykososiaalista tukea nuorille. Kaikkia psykososiaalista tukea tarvitsevia nuoria ei Ohjaamoissa pystyttyä auttamaan nykyresursseilla.

Arvioinnin tulosten mukaan Onni-hankkeelle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet jo melko hyvin keväällä 2020. Onni-hankkeessa järjestetyt ryhmätoiminnot ovat juurtuneet hyvin osaksi Ohjaamojen toimintaa. Ohjaamotyöntekijöiden työtapoja on kehitetty muun muassa työparityön ja konsultoinnin kokeiluin. Onni-hanke on järjestänyt laajasti psykososiaalisen tuen koulutusta Ohjaamon työntekijöille ja psykososiaalisen tuen tarve tunnistetaan Ohjaamoissa aiempaa paremmin. Onni-hankkeen työntekijät ovat tehneet psykososiaalista yksilötyötä nuorten kanssa ja kokeilleet uusia menetelmiä nuorten tukemisessa. Onni-työn päättäneissä Ohjaamoissa psykososiaalinen yksilötyö ei jatkunut samassa laajuudessa, vaikka työtavan tarve tunnistettiin. Onni-työ jatkuu joissain Ohjaamoissa vuonna 2020 ja Ohjaamojen psykososiaalinen työ kevään 2020 kehysriihestä saadun lisärahoituksen turvin myös 2021–2022.

Arvioinnissa ei ollut mahdollista tutkia nuorten elämäntilanteen ja hyvinvoinnin muuttumista hankkeen aikana, mutta nuorten antaman palautteen mukaan useampi kuin kolme neljästä yksilötyön palautetta antaneesta nuoresta koki, että tapaamisista oli heille paljon tai erittäin paljon hyötyä. Lisäksi yli 90 % suosittelisi toimintaa myös muille nuorille. Nuoret olivat myös hyvin tyytyväisiä jännittäjäryhmätoimintaan ja lähes kaikki palautekyselyyn vastanneet suosittelisivat toimintaa muille.

Arvioinnin perusteella voidaan antaa suosituksia nuorten psykososiaalisen tuen järjestämisestä. Nämä suositukset on esitetty erillisessä kappaleessa heti tiivistelmän jälkeen.

Arvioinnin perusteella tehdyt suositukset

- Nuorten psykososiaalisen tuen palveluille on tarvetta Ohjaamoissa ja psykososiaalinen tuki näyttää sopivan hyvin osaksi Ohjaamon palveluja. Ohjaamoon tulee nuoria monenlaisten tilanteiden ja tarpeiden kanssa ja usein opintojen katkeamisen tai työllistymisen vaikeuden taustalla ovat puutteet arjen hallinnassa tai mielen hyvinvoinnin ongelmat. Ohjaamoissa tulee vahvistaa kaikkien työntekijöiden perusvalmiuksia kohdata nuori, tunnistaa nuorten psykososiaalisen tuen tarpeet sekä varmistaa, että työntekijöillä on tarvittavat tiedot ja osaaminen kysyä neuvoa tai ohjata nuori eteenpäin.
- Nuorten ryhmätoimintaa kannattaa jatkaa Ohjaamoissa yhtenä tukimuotona, ja ryhmiä kannattaa järjestää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Näin yhteys verkostoon pysyy aktiivisena eikä kaikkea resurssia tarvita Ohjaamosta.
- Ohjaamojen paikka nuorten palvelukentässä on määritettävä paikallisesti ja valtakunnallisesti ja erityisesti on mietittävä, mikä on Ohjaamon ja lakisääteisten palvelujen, kuten sosiaalihuollon suhde. Ohjaamoilla on vahvistuva rooli nuorten matalan kynnyksen palvelupisteinä, joissa pitäisi tarjota nuorille väylä psykososiaalisiin palveluihin. Lyhytkestoista psykososiaalista tukea tulisi olla tarjolla myös Ohjaamossa. On mietittävä, tarvitaanko Ohjaamoissa myös pitkäkestoista yksilöllistä tukea arjenhallintaan ja psyykkiseen hyvinvointiin, vai ohjataanko pitkäkestoista tukea tarvitsevat nuoret lakisääteisiin palveluihin tai järjestöjen toimintaan. Tämä riippuu myös nuorten paikallisesta palvelujärjestelmästä.
- Ohjaamotyöntekijöiden tulee tiivistää yhteistyötä paikallisesti, jos yhteydenpito muihin nuorten palveluja tarjoaviin on vielä vähäistä. Palvelupolkujen sujuvoittamiseksi Ohjaamon työntekijöiden pitää konsultoida tarvittaessa psykososiaalisen tuen ammattilaisia sekä tehtävä tarvittaessa työparityötä psykososiaalisen tuen ammattilaisen kanssa. Yksi hyvä käytäntö näyttää olevan säännölliset yhteistyöpalaverit, joihin osallistuvat Ohjaamon työntekijöiden lisäksi nuorten kanssa työskentelevät psykososiaalisen tuen ammattilaiset. Nämä työmuodot mahdollistavat uusien näkökulmien ja työskentelytapojen hyödyntämisen, kuormituksen jakamisen ja psykososiaalisen osaamisen sekä moniammatillisuuden kehittymisen. Tuloksena ovat paremmat palvelut ja sujuvat palvelupolut tukea tarvitseville nuorille.
- Ohjaamon kehittämisen tulisi olla koko kaupungin yhteinen tahtotila, jos halutaan, että matalan kynnyksen palveluja moniammatillisesti tarjoava Ohjaamo menestyy ja kehittyy. Peruspalvelujen johdon pitää tunnustaa Ohjaamotyö tärkeänä osana sosiaali- ja terveydenhuollon toimenkuvia, muuten työntekijät eivät voi panostaa Ohjaamotyöhön riittävästi.
- Nuoret tulee ottaa mukaan kaikkien palvelujensa kehittämiseen esimerkiksi nuorten asiakasraatien kautta. Nuorten mukaan ottamisesta on hyviä kokemuksia Onni-hankkeessa.

1. Johdanto

1.1 Nuorisotakuu ja Ohjaamot

Vuoden 2013 alusta tuli voimaan nuorisotakuu. Kärkihanke sisältyi Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan ja sen yleisenä tavoitteena oli vähentää syrjäytyneiden ja syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrää. Nuorisotakuun ajateltiin toteutuvan koulutustakuun, nuorten aikuisten osaamisohjelman, nuorten työvoima- ja elinkeinopalvelujen ja kuntoutuspalvelujen kautta. Näihin sisällytettiin kuntien sosiaali- ja terveystyö ja nuorta tukevat yksilölliset palvelut kuten etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta. Nuorisotakuuseen sisältyvän yhteisötakuun mukaisesti jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tuli tarjota työ-, harjoittelu-, opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Myöhemmin tehtyjen arviointien mukaan nuorisotakuu ei kuitenkaan onnistunut parantamaan kaikkein huonoimmassa asemassa olevien nuorten asemaa ja tilannetta. Nuorisotakuun arvioinnissa todettiin, että on tärkeää kehittää nuorten sosiaalityötä ja sosiaalista kuntoutusta, jotta nuorten sosiaalinen toimintakyky vahvistuu. (TEM 2015).

Juha Sipilän hallitusohjelmassa (*Ratkaisujen Suomi 2015*) osaamisen ja koulutuksen osa-alueella yhtenä tavoitteena oli edelleen vähentää koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrää. Hallitusohjelman kärkihankkeessa ”Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan” (OKM052:00/2017) tavoitteena oli syventää julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä nuorten tukemisessa sekä tukea nuorten elämänhallintaa ja työllistymistä vahvistamalla sosiaali- ja terveystyö ja nuorta tukevat palvelut osana nuorisotakuuta. Ohjaamotoiminnan kehittäminen alkoi osana nuorisotakuuta jo vuonna 2014. Ohjaamot ovat olleet yksi keino tiivistää sektorien välistä yhteistyötä ja vastata nuorten tarpeisiin. Ohjaamoja on Suomessa yhteensä noin 70 ja niillä on ollut merkittävä asema nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Ohjaamo on alle 30-vuotiaille tarkoitettu matalan kynnyksen monialainen palvelupiste. Se tarjoaa maksutonta tukea ja ohjausta työllistymiseen, koulutukseen, elämänhallintaan ja hyvinvointiin liittyen. Toiminnan keskeinen ajatus on, ettei nuoren tarvitse itse tietää oikeaa tahoja asiansa hoitamiseen, vaan Ohjaamon ammattilaiset auttavat häntä eteenpäin. Kehittämisen peruslähtökohta oli nuorten monialaisen palvelukokonaisuuden keskittäminen yhteen osoitteeseen. Periaatteena on koota yhteen eri hallinnonalojen peruspalvelut ja laaja yhteistyöverkosto (Kohtaamo-verkkosivut).

Valtakunnallisesti Ohjaamotoimintaa tukee ESR-rahoitteinen Kohtaamo-hanke. Kohtaamo on koordinoitunut Ohjaamojen yhteistä asiakaspalautteen keruuta kahdesti vuodessa. Kevään 2019 palautekierroksella palaute Ohjaamotoiminnasta oli kautta linjan myönteistä. Vastaajat antoivat yleiskeskusteluvoksi 9,2 (asteikolla 4–10) ja yleisesti ottaen vastaajat olivat tyytyväisiä saamiinsa palveluihin. Yleisin syy asiointiin oli työhön ja yrittäjyyteen liittyvät asiat. Yleisin väylä kuulla Ohjaamosta oli jonkun ammattilaisen kautta.

1.2 Onni-hanke Ohjaamoissa

Ohjaamojen psykososiaalisen tuen kehittäminen (nk. Onni-hanke) on kolmen ministeriön: STM:n, TEM:n ja OKM:n yhteistyössä käynnistämä valtakunnallinen hanke. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa psykososiaalista tukea Ohjaamoissa ja kehittää matalan kynnyksen psykososiaalisia palveluja, parantaa nuorten aikuisten toimintakykyä ja auttaa heitä kohti koulutusta ja työelämää sekä tehostaa moniammatillista yhteistyötä ja luoda yhteistyön uusia muotoja.

Onni-hankkeessa Ohjaamojen psykososiaalinen tuki tarkoittaa nuorten psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävää tavoitteellista ja suunnitelmallista työtä. Tukea voi saada esimerkiksi mielen hyvinvointiin ja sosiaalisiin suhteisiin, itsenäistymiseen ja arjen hallintaan. Työ keskittyy vahvuuksiin ja voimavaroihin ja tukee nuorta kohti hänen omia tavoitteitaan ja tulevaisuuden unelmiaan. Tavoitteena on myös lisätä nuorten osallisuutta ja poistaa koulutukseen ja työelämään kiinnittymisen esteitä.

Ohjaamoille myönnettiin Onni-hankkeen toteuttamiseksi rahoitusta yhteensä kolme miljoonaa euroa vuosille 2018–2019. Helsingin, Espoon, Vantaan, Kouvolan, Hämeenlinnan, Joensuun ja Tampereen Ohjaamot aloittivat psykososiaalisen tuen hankkeen pilotteina vuonna 2018. Näihin Ohjaamoihin palkattiin kehittämiskoordinaattorit selvittämään toiminnan hyviä käytäntöjä ja paikallisia tarpeita sekä luomaan ja pilotoimaan psykososiaalisen tuen toimintamalleja ja sujuvia palvelupolkuja. Samalla kartoitettiin myös muiden Ohjaamoiden palveluvalikoimaa ja haasteita, jotta hankkeessa pystyttiin rakentamaan toimiva, valtakunnallinen tukimalli. Pilotti-Ohjaamot valitsi hankkeen ohjausryhmä, jossa on edustajat TEMistä, STM:stä, TE-toimistosta ja Kohtaamosta sekä Ohjaamoiden edustaja. Valinnan perusteina olivat alueen pitkäaikaistyöttömien nuorten määrä, Ohjaamon nykyinen palveluvalikoima sekä tarve kehittää psykososiaalisen tuen tarjontaa.

Vuonna 2019 Onni-paikkakuntien määrä lisääntyi, kun mukaan tulivat Forssan, Jyväskylän, Keravan, Kotkan, Lappeenrannan, Loviisan, Porvoon, Rovaniemen, Turun ja Tuusulan Ohjaamot. Ohjaamopaikkakunnista Espoo, Joensuu, Kouvola, Lappeenranta, Loviisa, Porvoo ja Tampere jatkavat vielä vuoden 2020. Yksi Onni-hankkeen kehittämiskoordinaattori jakaa työpanoksensa Porvoon ja Loviisan Ohjaamojen kesken, ja Joensuun, Kouvolan ja Tampereen Ohjaamoissa toimii kussakin kaksi Onni-kehittämiskoordinaattoria. Kevään 2020 kehysriihessä myönnettiin lisärahoitusta Ohjaamojen psykososiaaliselle toiminnalle vuosille 2021–2022.

1.3 Onni-hankkeen tavoitteet ja käytännöt

Onni-hankkeen tavoitteena on luoda valtakunnallinen malli ja suositus Ohjaamoiden psykososiaaliselle tuelle ja levittää vahvuuksiin keskittyvää työtettä Ohjaamoissa. Malli sisältää sekä Ohjaamoiden omaa toimintaa että yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Toiminnan lähtökohtana on, että jo matalan kynnyksen tukitoimilla voidaan saavuttaa paljon ja auttaa nuoria aikuisia eteenpäin kohti koulutusta ja työelämää.

Onni-hankkeen tavoitteena on:

1. Luoda Ohjaamojen valtakunnallinen psykososiaalisen tuen malli, johon sisältyy:
 - ✓ Ohjaamojen oma toiminta (i. suunnitelmallinen yksilöity asiakastyö, ii. ryhmätoiminnot eri muodoissaan, iii. konsultaatio ja parityö)
 - ✓ Sujuvat palvelupolut psykososiaalista tukea tarvitseville nuorille
 - ✓ Menetelmät tuen tarpeen tunnistamiseen ja vaikutusten arviointiin
2. Vahvistaa psykososiaalista osaamista ja vahvuuksiin keskittyvää työtettä Ohjaamoissa
3. Laatia suositus Ohjaamojen psykososiaalisen tuen jatkosta

Käytännössä Onni-hankkeen toiminta on näkynyt asiakastyönä Ohjaamoissa, verkostoitumisena paikallisten toimijoiden kanssa sekä erilaisina koulutuksina, joita on tarjottu sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Onni-hankkeen työntekijät ovat tehneet yksilötyötä sekä kokeilleet erilaisia ryhmätoimintoja itsenäisesti sekä yhdessä eri verkostojen kanssa. Keskeinen osa hankkeessa onkin ollut verkostotyöllä, jossa on vahvistettu yhteistyötä Ohjaamoiden ja eri verkostotoimijoiden välillä. Erityisesti tavoitteena on ollut parantaa yhteistyötä psykososiaalista tukea tarjoavien Ohjaamojen verkostotoimijoiden kanssa kuten sosiaalipalvelujen, mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä järjestöjen kanssa. Lisäksi Ohjaamojen työntekijöille on tarjottu koulutusta oman psykososiaalisen osaamisen vahvistamiseksi ja Ohjaamoille menetelmiä nuorten tuen tarpeen tunnistamiseen, asiakastyön suunnitelmallisuuden vahvistamiseen sekä vaikutusten arviointiin. Pyrkimyksenä on ollut välttää päällekkäisiä malleja ja varmistaa nuorille muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä mahdollisimman kattavat ja sujuvat palvelut.

2. Onni-hankkeen arvioinnin tavoitteet, aineistot ja menetelmät

2.1 Onni-hankkeen arvioinnin toimeksianto

Osana STM:n ja THL:n välistä tulossopimustehtävää vuodelle ("THL tukee nuorisotakuun toimeenpanoa, laatii seuranta- ja arviointia") THL arvioi Onni-hanketta ja siinä kehitettyä toimintamallia. Toimeksiantoon sisältyi myös Arki haltuun (AH) -hankkeiden arviointi. Onni-hanke on Arki haltuun -hankkeiden sisarhanke. THL on laatinut erillisen arviointiraportin AH-hankkeista, mutta niiden tuloksia käsitellään johtopäätöksissä myös yhteneväisesti.

Toimeksiannon mukaisesti Onni-hankkeen arvioinnissa:

1. kuvataan nuorten psykososiaalisen tuen tarvetta
2. arvioidaan hankkeen julkilausuttujen tavoitteiden toteutumista
3. arvioidaan hankkeen tuottamia hyötyjä nuorten hyvinvoinnin ja elämäntilanteen kannalta
4. tuotetaan päätöksenteon tueksi tietoa keinoista, joilla syrjäytymisvaarassa olevat tai syrjäytyneet nuoret saataisiin parhaiten mukaan yhteiskuntaan

Osana arviointia tehdään näkyväksi nykyisen järjestelmän vahvuuksia ja puutteita. Yksi tärkeä kysymys on, miten ja missä nuorten psykososiaalista vahvistamista voitaisiin parhaiten tehdä ja miten nuoret saavat tarvitsemansa tuen.

2.2 Arvioinnin tavoitteet

Onni-hankkeen arvioinnin tavoitteet jakautuvat kolmeen päälinjaan: psykososiaalisen tuen tarve, julkilausuttujen tavoitteiden toteutuminen ja Onni-toimintamallin koetut hyödyt. Yhtäältä tavoitteena on selvittää Onni-hankkeen toimintamallien järjestämistä, onnistumista, sopivuutta kohderyhmän tarpeisiin sekä juurruttamismahdollisuuksia ja siirrettävyyttä (palvelunäkökulma). Toisaalta tavoitteena on tarkastella toimintamallia nuoren näkökulmasta siten, että saadaan kokemuksia toiminnasta ja sen hyödyistä (yksilönäkökulma). Johtopäätöksenä tuotetaan päätöksenteon tueksi tietoa keinoista, joilla syrjäytymisvaarassa olevat tai syrjäytyneet nuoret saataisiin parhaiten mukaan yhteiskuntaan.

Tarkemmin arvioinnin tavoitteena on:

1. Kuvata, millaiseen tarpeeseen Onni-hanke ja sen toimintamallit vastaavat
2. Tarkastella ja kuvata, mitä hankkeissa on tehty ja miten hankkeiden julkilausutut tavoitteet ja toiminnot ovat toteutuneet:
 - Millaisia toimintamalleja ja suosituksia hankkeissa on kehitetty?
 - Miten psykososiaalista osaamista ja vahvuuksiin keskittyvää työtä Ohjaamoissa on vahvistettu?
 - Keiden toimijoiden välillä on tehty yhteistyötä, millaista yhteistyötä ja kuinka se on sujunut?
3. Arvioida, miten nuorten psykososiaalisen tuen toimintamalleja on saatu juurrutettua osaksi Ohjaamon pysyvää toimintaa, ja onko hankkeissa luotu kansallisesti siirrettäviä toimintamalleja.
4. Arvioida, millaisia hyötyjä, myönteisiä ja kielteisiä kokemuksia hankkeiden toiminnasta on i. nuorilla itsellään, ii. hanketyöntekijöillä, iii. hankkeiden verkostoilla.
5. Tuottaa päätöksenteon tueksi tietoa keinoista, joilla nuoria voidaan parhaiten auttaa psykososiaalisten haasteiden yli.

2.3 Arviointiaineistot

Arviointiaineistona käytettiin erilaisia kyselyjä, haastatteluja sekä hankkeiden tuottamia loppuraportteja. Aineisto on siis luonteeltaan sekä määrällistä että laadullista.

Hankkeissa on ollut käytössä erilaisia Onni-hankkeen seurantaan luotuja kyselyjä, joiden tuloksia käytetään arvioinnissa. Lisäksi THL toteutti oman kyselyn kaikille Suomen Ohjaamoille sekä teki haastattelukierroksen vielä käynnissä oleville Onni-piloteille helmi–maaliskuussa 2020. Haastatteluissa syvennyttiin niihin kysymyksiin, joihin olemassa olevilla tiedonkeruumenetelmillä ja aineistoilla ei päästy kiinni. Seuraavassa kuvataan käytettävät aineistot tarkemmin.

2.3.1 Kyselyt nuorille, hanketyöntekijöille ja yhteistyötahoille

i. 3X10D-kysely nuorille

3X10D (Kainulainen 2019) on nuorten elämäntilannetta ja hyvinvointia kartoittava lyhyt kysely. Tässä raportissa käytettävä 3X10D-kyselyaineisto käsittää 30 nuorta, jotka täyttivät 3X10D-kyselyn Onni-asiakkuuden alussa. Kysely täytettiin anonymisti Webropol-kyselynä. Kyselyaineiston avulla tarkastellaan, millaisia nuoria hankkeeseen on ohjautunut ja millaisia elämäntilanteeseen liittyviä tarpeita heillä on ollut.

Kyselyssä vastaajaa pyydetään arvioimaan asteikolla 1–10 (erittäin tyytymätön–erittäin tyytyväinen) tyytyväisyyttään seuraaviin asioihin: 1) terveydentilaansa, 2) kykyyn voittaa elämässä eteen tulevia vaikeuksia, 3) asumisoloihin, 4) päivittäiseen pärjäämiseen (esim. opiskelu, työpaja, työ), 5) perheeseen, 6) luotettavien ystävien määrään, 7) taloudelliseen tilanteeseen, 8) omien vahvuuksien kehittämiseen, 9) itsetuntoon, 10) elämään kokonaisuutena, sekä lisäksi arvioimaan 11) kuinka luottavainen olo hänellä on tulevaisuuden suhteen (0=epävarma, sekava, 10=hyvin luottavainen). Lisäksi kyselyssä kysytään taustatietoina nuoren ikää ja sukupuolta sekä sitä, millaisessa toiminnassa hän on ollut ennen hankkeeseen tuloa. Vastauksia 3X10D-kyselyyn saatiin Onni-hankkeeseen osallistuneilta nuorilta yhteensä vain 30, joten tuloksia ei esitetä minkään taustamuuttujien mukaisesti. Lähtötilanteen tulokset esitetään keskiarvoina. Kyselyrunko on liitteenä 1.

ii. Hanketyöntekijöiden täyttämä kysely nuorista

Onni-työntekijät täyttivät jokaisesta yksilötyöhön osallistuneesta nuoresta lomakkeen asiakkuuden päättyessä webropolissa. Kaikki Onni-hankkeen työntekijät täyttivät saman lomakkeen. Kyselystä käytetään tässä vain THL:lle lähetettyä yhteenvetoraporttia, koska lupaa varsinaisen aineiston luovuttamiseen ei nuorilta ollut kysytty. Tuloksista käytetään vain tilastollisia yhteenvetoja, avovastauksia ei käsitellä lainkaan edellä mainitusta syystä. Kyselyn vastaukset ulottuvat 27.4.2020 saakka. Hanketyöntekijät täyttivät kyselyn yhteensä 894 asiakkaasta.

Työntekijöiden täyttämässä kyselyssä kartoitettiin muun muassa sitä, mitä sukupuolta ja minkä ikäisiä nuoret ovat ja mistä he ovat ohjautuneet hankkeen asiakkaiksi. Lisäksi kartoitettiin nuorten pääasiallista toimintaa, tapaamisten tyyppiä, asiakkuuden kestoa ja tapaamisten aiheita sekä sitä, mikä oli asiakkaan jatkopolku tapaamisen jälkeen. Kyselyssä kartoitettiin myös hanketyöntekijän näkemystä siitä, millaisten interventoiden kautta nuoren ongelmiin pystyttiin tarjoamaan tukea ja toisaalta, millaisiin ongelmiin tukea ei pystytty antamaan. Kysely on liitteenä 2.

Paikkakuntaakohtaisesti lomakkeet jakautuivat seuraavasti: Espoo 188, Helsinki 212, Vantaa 92, Kouvola 30, Hämeenlinna 45, Tampere 68, Joensuu 68, Porvoo 17, Loviisa 18, Forssa 21, Rovaniemi 15, Turku 37, Kotka 7, Jyväskylä 88, Tuusula 18, Kerava 21 ja Lappeenranta 21. Nuoret, joista lomake oli täytetty, 133 (15 %) oli alle 20-vuotiaita, 389 (44 %) 20–25-vuotiaita ja 233 (27 %) oli 25–30-vuotiaita. Ikätieto puuttui noin 14 prosentilta. Naisia oli 51 % ja miehiä 45 %. Loput olivat ilmoittaneet sukupuolekseen muu tai tieto puuttui.

Tapaamisen tyyppi oli kyselyn mukaan useimmiten minisparraus tai muu yksilötapaaminen (1–5 krt) (49 %), konsultaatio toiselle työntekijälle tai asiakkaan verkostolle (30 %). Yli viiden kerran sparrauspaketti oli kyseessä 100 nuoren kohdalla (11 %) ja yhteistapaaminen toisen työntekijän kanssa 85 nuoren kohdalla (10 %). Useimmiten asiakkuus oli kestänyt alle kuukauden (62 %). Reilulla viidesosalla nuorista (21 %) asiakkuus oli kestänyt 1–3 kk, vajaalla kymmeneksellä (9 %) 3–6 kk, ja pienellä osalla tätä kauemmin (6 % 6–12 kk ja 2 % yli 12 kk).

iii. Sparrauksen palautekysely nuorille

Nuoret täyttivät yksilöasiakkuuden (sparraus) päättyessä webropol-kyselyn, jossa heiltä tiedusteltiin kokemuksia Onni-hankkeen toiminnasta; muun muassa sitä, mihin aiheisiin tapaamiset liittyivät, kuinka paljon tapaamisia oli ja kokiko nuori hyötynsä niistä. Lisäksi tiedusteltiin, suositteisiko nuori toimintaa muille ja mistä toiminnoista nuorten näkökulmasta oli eniten hyötyä. Kyselyssä oli mahdollista antaa myös avointa palautetta. Nuorten näkemystä kartoitettiin myös siitä, millaisia palveluja nuorten oli heidän näkemyksensä mukaan vaikea saada omalla paikkakunnallaan.

Varsinaista aineistoa ei luovutettu THL:lle, koska vastaajien suostumusta tietojen luovuttamiseksi THL:n tutkijoiden käyttöön ei ollut saatu. Sen sijaan arvioinnissa käytettiin THL:lle toimitettua valmista yhteenvetoraporttia. Tuloksista käytettiin vain tilastollisia jakaumatietoja, luokittelemattomia avovastauksia ei käsitelty lainkaan. Palautekyselyyn vastasi yhteensä 104 nuorta. Palautekysely on liitteenä 3.

iv. Jännittäjäryhmien palautekysely nuorille

Yhtenä Onni-hankkeen toimintamuotona oli niin kutsutut ”jännittäjäryhmät”. Jännittäjäryhmässä etsitään erilaisten rentoutuskeinojen, harjoitusten ja kotitehtävien avulla keinoja lieventää omaa jännitystä ja oppia pärjäämään sen kanssa.

Jännittäjäryhmiin osallistuneilta nuorilta kerättiin palautetta. Osallistujia pyydettiin antamaan yleisarvosana ryhmälle ja lisäksi kysyttiin, suositteisiko hän toimintaa muille nuorille. Nuorta pyydettiin myös arvioimaan, minkä hän koki toiminnassa hyödylliseksi sekä mitä parannettavaa siinä olisi.

Jännittäjäryhmien palautetta saatiin yhteensä 106 nuorelta eri paikkakunnilta. Kuten muidenkin webropol-kyselyjen kohdalla, varsinaista aineistoa ei luovutettu THL:lle, koska suostumusta tietojen käyttöön ei ollut saatu. Sen sijaan tämänkin kyselyn kohdalla käytetään THL:lle toimitettua valmista yhteenvetoraporttia. Tuloksista käytetään vain tilastollisia jakaumatietoja ja luokittelemattomia avovastauksia ei käsitellä lainkaan. Jännittäjäryhmän palautelomake on liitteenä 4.

iv. Parityöskentelyn arviointikysely työntekijöille

Onni-koordinaattorin kanssa pareittain työskennelleet Ohjaamojen työntekijät täyttivät palautteen yhteisestä työskentelystä. Kyselyssä kartoitettiin sitä, mihin aiheisiin Onni-työntekijän tukea kaivattiin, parityöskentelyn määrää ja sitä, kuinka monta kertaa tavattiin asiakasta. Lisäksi pyydettiin arvioimaan sitä, mitä hyötyä parityöskentelystä oli. Kyselyssä oli mahdollista antaa myös avointa palautetta. Parityöskentelyn palautteita annettiin yhteensä 98 kpl. Arvioinnissa käytetään THL:lle toimitettua valmista yhteenvetoraporttia. Parityöskentelyn arviointilomake on liitteenä 5.

v. Kysely Ohjaamoille

THL lähetti Ohjaamoihin helmi-maaliskuussa 2020 webropol-kyselyn, jonka tarkoituksena oli syventää kuvaa nuorten psykososiaalisen tuen järjestämisestä ja saatavuudesta. Kyselyssä selvitettiin nuorten palvelujen tilannetta eri paikkakunnilla. Kyselyssä kartoitettiin sitä, miten nuorten psykososiaalinen tuki on järjestetty Ohjaamossa ja onko tuki riittävää sekä näkemyksiä siitä, missä ja miten nuorten psykososiaalinen tuki olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää.

Webropol-kysely lähetettiin kaikkiin niihin Suomen Ohjaamoihin, joiden yhteystiedot oli THL:n tutkijoiden saatavilla. Ohjaamojen yhteystiedot saatiin Kohtaamon tutkijalta Mirja Määtältä. Osaan Ohjaamoista kysely meni useammin kuin kerran ja jotkut Ohjaamot olivat jo lopettaneet toimintansa (sähköpostit palautuivat), joten on mahdotonta sanoa, kuinka monta Ohjaamoa kysely lopulta tavoitti. Kyselyyn saatiin määräaikaan mennessä kuitenkin yhteensä 39 vastausta ja ne tulivat 35 eri paikkakunnalta. Vastauksista 10 tuli sellaisista Ohjaamoista, joissa oli toiminut tai toimii parhaillaan Onni-hanke. Kyselylomake on liitteenä 6.

vi. Onni-hankkeen sidosryhmäkysely

Onni-hankkeessa teetettiin sidosryhmille kysely, jossa kartoitettiin yhteistyökumppanien näkemystä nuorten palvelujen tilanteesta ja nuorten palvelutarpeista. Kyselyä toteutettiin kevästä 2018 alkuvuoteen 2019 saakka. Vastaajia oli yhteensä 320 ympäri Suomen. Hankkeet saivat itse päättää ne yhteistyötahot, joille kysely lähetettiin. THL:n tutkijoilla ei ole näistä tahoista tarkempaa tietoa ja verkostokyselyn tuloksiin viitataan tulososassa vain yhteenvetomaisesti, keskeisempiä tuloksia esiin nostoen. Verkostokyselyn lomaketta ei THL:n tutkijoilla ole käytettävissä.

2.3.2 Haastattelut

THL toteutti helmi-maaliskuussa 2020 haastattelut kuudelle Onni-hankkeen hanketyöntekijälle. Haastatteluun valittiin ne Ohjaamot, joissa Onni-hanke jatkui vielä vuonna 2020. Haastattelut tehtiin siis Espoossa, Joensuussa, Kouvolassa, Lappeenrannassa, Porvoossa/Loviisassa sekä Tampereella toimiville Onni-hankkeen kehittämiskoordinaattoreille.

Haastattelujen tarkoituksena oli kartoittaa sellaisia arvioinnin kannalta keskeisiä alueita, joista kysely- tai dokumenttiaineiston avulla ei ollut mahdollista saada riittävästi tietoa. Haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluina. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastattelujen kesto vaihteli 38 minuutista vähän reiluun tuntiin. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 108 sivua. Haastattelurunko on liitteenä 7.

2.3.3. Dokumenttiaineisto

Arvioinnin aineistona toimivat myös joulukuussa 2019 päättyneiden Onni-pilottien loppuraportit. Loppuraportit oli käytettävissä seuraavilta paikkakunnilta: Forssa, Helsinki, Hämeenlinna, Jyväskylä, Kerava, Kotka, Turku, Tuusula, Rovaniemi ja Vantaa.

2.4 Arviointimenetelmät

Arviointiaineistojen analyysissä on käytetty sekä määrällisiä että laadullisia analyysimenetelmiä. Koska Onni-hankkeessa ei webropol-kyselyjen yhteydessä oltu kysytty vastaajan suostumusta siihen, että aineistoa käsittelevät THL:n tutkijat, käytettiin tässä raportissa valmiita tutkijoille toimitettuja yhteenvedoja. Yhteenvedoissa on käytetty ristiintaulukointia, ja avovastauksia ei analyysissä käsitellä lainkaan, koska niistä ei ollut saatavilla yhteenvedoja. Tutkijoiden ei ollut mahdollista nähdä paikkakuntaakohtaisia vastauksia eikä analysoida niitä.

Haastattelujen tuottamaa arviointiaineistoa analysoitiin sisällön analyysin menetelmin (Tuomi ja Sarajärvi 2002).

3. Nuorten psykososiaalisen tuen järjestäminen ja riittävyys

3.1 Psykososiaalisen tuen tarjonta ja riittävyys Ohjaamoissa

THL:n toteuttaman Ohjaamokyselyn vastausten perusteella Ohjaamoissa työskentelee ammattilaisia, joilla on valmius antaa psykososiaalista tukea nuorille. Työntekijöinä on esimerkiksi terveydenhoitajia, sosiaalihoitajia, psykologeja, neuropsykiatriin vaikeuksiin kouluttautuneita (nk. nepsy-valmentajia), diakoneja sekä mielenterveys- ja päihdehoitajia. Ohjaamojen työntekijöille on lisäksi järjestetty täydennyskoulutusta psykososiaalisen tuen antamisessa erityisesti Onni-hankkeen puitteissa.

Moni vastaaja kertoi, että heidän Ohjaamossaan on tarjolla etsivää nuorisotyötä sekä nuorille suunnattuja matalan kynnyksen ryhmätoimintoja. Ryhmissä keskitytään muun muassa jännittämisen ja sosiaalisten pelkojen voittamiseen tai lieventämiseen, itsetunnon nostamiseen sekä tulevaisuuden ja elämäntapojen pohdintaan. Toiminnallisissa ryhmissä, esimerkiksi ruuan laiton ohessa, nuorten kanssa tehdään opiskeluun ja työhön liittyviä suunnitelmia. Asiakkaita ohjataan myös kolmannen sektorin tukea antavien ryhmien ja sosiaalisen kuntoutuksen piiriin.

Kun vastaajia pyydettiin arvioimaan heidän Ohjaamonsa psykososiaalisen tuen toimivuutta ja riittävyyttä nuorten näkökulmasta, arvioissa oli paljon vaihtelua. Vain muutama vastaaja koki, että heidän Ohjaamossaan pystytään antamaan toimivaa ja laadukasta tukea. Suurin osa kyselyyn vastanneista koki, että psykososiaalinen tuki ei ole riittävää, kaikkia ei pystytä auttamaan ja resursseja tarvittaisiin lisää. Tarpeen vaatiessa asiakkaita pyritäänkin ohjaamaan muiden palvelujen piiriin kuten terveystarkastuksiin, sosiaalitoimeen tai psykiatristen poliklinikoiden asiakkaiksi. Vastausten perusteella tarvittaisiin myös enemmän mahdollisuuksia jalkautuvaan ja etsivään nuorisotyöhön, eikä neuropsykiatrista valmennusta pystytä järjestämään riittävästi. Vastaajien mukaan nuoret kaipaivat enemmän ryhmätoimintaa kuin sitä on mahdollista järjestää.

Erityisesti vaikeiden mielenterveysongelmien kanssa kamppailevien nuorten auttamisessa on paljon haasteita. Silloinkin kun asiakas saadaan oikeanlaisten palvelujen piiriin, Ohjaamoissa on vähän resursseja seurata tuen ja auttamisen toimivuutta, eikä niihin aina kantaudu tietoa nuoren asioiden etenemisestä. Vastaajat toivoivat myös enemmän tukea sosiaalityöltä ja tiiviimpää yhteistyötä kunnan sosiaali- ja terveystalouksissa työskentelevän henkilöstön kanssa.

3.2 Missä nuorten psykososiaalista tukea tulisi olla tarjolla?

Onni-hankkeessa kehitettiin nimenomaan Ohjaamojen psykososiaalista tukea, mutta kaikille Ohjaamoille suunnatulla kyselyllä haluttiin lisäksi kartoittaa, missä vastaajien mielestä nuorten psykososiaalinen tuki olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että psykososiaalista tukea olisi hyvä olla tarjolla juuri Ohjaamoissa tai samankaltaisissa matalan kynnyksen palveluissa, joissa nuori ei koe tulevansa ”leimatuksi”. Ohjaamot tarvitsevat kuitenkin lisää resursseja, jotta sinne saadaan tarvittavaa moniammatillista osaamista. Lisäksi yhteistyön esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen kanssa tulisi olla joustavaa ja tiivistä.

Toiminnan onnistuminen vaatii myös mahdollisuuksia perustaa nuorten erilaisiin tarpeisiin kohdennettuja ryhmiä. Tätä varten Ohjaamoissa pitäisi vastaajien mukaan olla ainakin yksi sellainen vakituinen työntekijä, jolla on ammatilliset valmiudet havaita asiakkaan keskeisimmät tuen tarpeet. Ryhmiä tulisi olla esimerkiksi yksinäisyydestä kärsiville, jännittämisen ja sosiaalisten pelkojen kanssa eläville, masentuneille, nuorille, joilla on arjen toimivuuteen liittyviä elämänhallinnan ongelmia sekä niille nuorille, jotka kokevat elämänsä monin tavoin näköalattomaksi.

Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että Ohjaamosta ei saa muodostua hoitavaa tahoa eikä pitkäaikaisia asiakassuhteita saisi syntyä. Heidän mielestään Ohjaamojen tulisi toimia pikemminkin tuki- ja neuvontapisteinä eikä niinkään hoitavana tahona. Palveluohjauksen avulla pitäisi olla mahdollisuuksia saada asiakkaat oikeiden palvelujen piiriin joustavasti, matalalla kynnyksellä ja ilman pitkiä jonoja. Erityisesti mielenterveyspalveluihin toivottiin lisää resursseja, koska jonot palveluihin ovat useilla paikkakunnilla pitkät.

Neljännes vastaajista oli sitä mieltä, että psykososiaalista tukea pitäisi olla saatavilla aina niissä paikoissa, joissa nuorten kanssa ollaan yleensäkin arkielämässä tekemisissä. Jalkautumalla esimerkiksi kouluihin ja oppilaitoksiin tai nuorille järjestettyihin kokoontumistiloihin ja -paikkoihin olisi mahdollisuus tavoittaa nuoria jo ennen kuin heidän ongelmansa kärjistyvät. Vastaajien mielestä näin mahdollistettaisiin aidosti ennaltaehkäisevä työ. Osa nuorista tarvitsee myös suoraan kotiin jalkautuvaa apua ja tukea. Samoin toivottiin, että kaikissa nuorten käyttämissä sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluissa pitäisi olla mahdollisuuksia, herkkyyttä ja ammatillista osaamista nuoren kokonaistilanteen kartoittamiseksi ja tarpeen vaatiessa asiakkaita olisi kyettävä ohjaamaan oikeanlaisten palvelujen piiriin.

3.3. Onnin sidosryhmäkyselyssä esiintyneitä näkemyksiä nuorten palvelutarpeista

Onni-hanke toteutti omille sidosryhmilleen kyselyn, jossa kartoitettiin näkemystä paikkakunnan nuorten palvelutarpeista ja nuorten tilanteesta (N=301). Sidosryhmäkyselyn tuloksia on raportoitu laajemmin toisaalla.

Verkostokyselyssä kysyttiin, mihin ongelmiin he kaipaisivat nuorille psykososiaalista tukea Ohjaamoissa. Yleisimmät aiheet annetuista vaihtoehdoista olivat opiskeluun ja työmarkkinoille sijoittumisen tukeminen (27 %), muihin palveluihin ohjaus ja polutus (22 %) sekä kokonaisvaltainen yksilöllinen tuki (10 %).

Suurimpana ongelmana vastaajien mukaan nuorten kannalta oli palvelujen ongelmat. Yhtäältä tämä tarkoitti sitä, että palvelut eivät vedä tai niitä ei ole. Erityisesti tämä koski matalan kynnyksen palveluja, joita koettiin olevan liian vähän. Lisäksi palveluihin liittyvien ongelmien taustalla nähtiin julkisen puolen resurssipula ja pitkät jonot pitkiä odotusaikoina. Palvelujen toimintatavoissa nähtiin myös ongelmia: palvelujen sirpaleisuus ja yhteistyön puuttuminen. Palveluissa erityisinä väliinpuotoajaryhminä nähtiin nuoret, joilla on psykologisia haasteita (riippuvuusongelmaiset, nepsyt, lievän kehitysvamman omaavat ja mielenterveyden ongelmista kärsivät), eivät kiinnity järjestelmään (ilman opiskelupaikkaa jääneet tai opiskelun keskeyttäneet, kotiinsa jääneet sekä nuoret, joita ei tavoiteta). Myös muita vaikeasti tavoitettavia ryhmiä mainittin. Näitä olivat esimerkiksi maahanmuuttajat, vaikeasti työllistyvät ja nuoret, jotka ovat vain näennäisesti kirjoilla jossain osoitteessa. Vain kolme prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että väliinpuotoajaryhmiä ei ole.

4. Onni-toimintaan ohjautuneet nuoret

Onni-hankkeessa kehittämiskoordinaattorit tekivät yksilötyötä psykososiaalista tukea tarvitsevien nuorten kanssa, järjestivät ryhmätoimintoja, konsultoivat Ohjaamon työntekijöitä, toimivat työpareina sekä järjestivät erilaisia koulutuksia

Työntekijöiden yksilötyöhön osallistuneista nuorista täyttämän webropolin yli puolet nuorista (52 %) ohjautui Onnin yksilötyöskentelyyn Ohjaamon työntekijän kautta (ajanvaraus). Seuraavaksi eniten nuoria ohjautui Ohjaamon päivystyksen kautta (16 %). Taulukosta 1 käy ilmi tahot, joiden kautta nuoria toimintaan ohjautui. Huomattavaa on, että myös vaihtoehto ”joku muu” on yleinen (15 %). Nuoria on ohjautunut toimintaan siis hyvin erilaisista paikoista.

Taulukko 1. Onni-toimintaan nuoria ohjanneet tahot, %. Lähde: Työntekijän täyttämä kysely nuoresta (N=894).

Taho	n	%
Ohjaamon päivystys	136	16,4
Ohjaamon työntekijä (ajanvaraus)	431	51,9
Etsivä	29	3,5
Sosiaalitoimisto	38	4,6
Nuorisotyö	7	0,8
TE-toimisto	37	4,5
Pajat / kuntouttava työtoiminta	20	2,4
Koulu	11	1,3
Joku muu	122	14,7

Osa nuorista täytti Onni-toimintaan tullessaan 3X10D-kyselyn, jonka avulla kartoitettiin heidän elämäntilannettaan ja hyvinvointiaan. Nuori arvioi kyselyssä tyytyväisyytään eri elämänalueilla asteikolla 1–10 (erittäin tyytymätön–erittäin tyytyväinen). Yhteensä webropoleja täytettiin 30 kappaletta. Vastaajista 43 % oli naisia ja 50 % miehiä. 7 % ilmoitti sukupuolekseen muu tai ei halunnut sitä kertoa. Lähtään 63 % oli 18–24-vuotiaita, ja 37 % vähintään 25-vuotiaita. Alle 18-vuotiaita ei ollut kyselyyn vastanneiden joukossa lainkaan. Yli puolet nuorista oli Onni-toimintaan tullessaan työttömiä (54 %), opiskelijoita oli 13 prosenttia (n=4).

Taulukossa 2 on esitetty vastaajien vastausten keskiarvot eri elämänalueilla. Kuten taulukosta huomataan, minkään tarkasteltavan elämänalueen keskiarvo ei nouse kovin korkeaksi. Keskiarvojen perusteella voi tulkita, että hankkeeseen tulevien nuorten hyvinvointia voi siis kutsua korkeintaan tyydyttäväksi, paikoin jopa välttäväksi. Erityisen tyytymättömiä nuoret ovat itsetuntoonsa (ka=4,87), taloudelliseen tilanteeseensa (ka=4,90) ja päivittäiseen pärjäämiseensä (esim. työ, opinnot, paja) (ka=4,97). Tarkasteltavista osa-alueista tyytyväisimpiä nuoret olivat perheeseensä (ka=6,73) ja luotettavien ystävien määrään (ka=6,73).

Kun nuoria pyydettiin arvioimaan sitä, kuinka luottavaisia he olivat tulevaisuuden suhteen, vastaukset vaihtelivat 1-10 välillä. Keskiarvo oli 5,7, yleisimmät vastaukset olivat arviot 7 ja 8.

Taulukko 2. Keskiarvot tyytyväisyydelle (asteikolla 1–10, erittäin tyytymätön–erittäin tyytyväinen) eri elämänalueilla. N=30. Lähde: Nuorten täyttämä 3X10D-kysely asiakkuuden alussa.

Hyvinvoinnin osa-alue	ka
Terveystilaasi	5,87
Kykyysi voittaa elämässä eteen tulevia vaikeuksia	5,30
Asumisoloihisi	7,13
Päivittäiseen pärjäämiseesi (esim. työ, opinnot, paja)	4,97
Perheeseesi	6,73
Luotettavien ystäviesi määrään	6,73
Taloudelliseen tilanteeseesi	4,90
Omien vahvuuksiesi kehittämiseen (esim. harrastamalla mieluisia asioita)	5,60
Itsetuntoosi	4,87
Elämääsi kokonaisuutena	5,77

5. Onni-hankkeen tavoitteiden toteutumisen arviointi – Mitä on tehty ja saatu aikaiseksi?

Onni-hankkeen päätavoitteena on kehittää Ohjaamoiden psykososiaalista tukea. Päätavoite on jaettu kolmeen osatavoitteeseen:

Tavoite 1: Luoda Ohjaamoiden psykososiaalisen tuen malli

- *Ohjaamoiden oma toiminta*
- *Sujuvat palvelupolut ja toimijaverkostot*
- *Menetelmät tuen tarpeen tunnistamiseen ja tuen vaikutusten arviointiin.*

Tavoite 2: Levittää vahvuuksiin keskittyvää työtettä Ohjaamoissa lisäämällä työntekijöiden psykososiaalista osaamista.

Tavoite 3: Laatia suositus Ohjaamoiden psykososiaalisesta tuesta jatkossa

Seuraavaksi arvioidaan päättäneiden pilottien loppuraporttien (10 kpl) sekä vuonna 2020 käynnissä olevien kuuden Onni-pilotin kehittämiskoordinaattorien haastattelujen perusteella, mitä hankkeessa on tehty ja miten tavoitteita on saavutettu.

5.1 Tavoite 1: Luodaan Ohjaamoiden psykososiaalisen tuen malli

Ohjaamoiden psykososiaalisen tuen mallin kehittämiseen kuuluu yksilötyön, ryhmätoimintojen, työparityön ja konsultoinnin kokeiluja ja kehittämistä. Hankkeen toimintaa ja tavoitteiden saavuttamista kuvataan Onni-pilottien loppuraporttien, Onni-työntekijöiden haastattelujen, Onni-työntekijöiden täyttämän Webropol-kyselyn sekä nuorten palautekyselyn avulla.

5.1.1 Yksilötyö

Ohjaamoon tulee nuoria, joilla on paljon ongelmia elämässään ja usein mm. pitkittynyttä työttömyyttä. Heidän tukemisekseen ja tilanteen muuttamiseksi tarvitaan kokonaisvaltaista tukea. Työllisyyteen keskittyvät palvelut eivät yksin tähän riitä Ohjaamoissa. Onni-työntekijät (psykologi tai/ja sosiaalityöntekijä) ovat tehneet psykososiaalista yksilötyötä nuorten kanssa sekä kokeilleet uusia menetelmiä nuorten tukemisessa.

Hankkeissa tehty yksilötyö on sisältänyt sekä lyhytaikaisempia, muutaman tapaamisen asiakassuhteita että pitkäaikaisempaa, useamman kuukauden, jopa vuoden, kestävää tukea. Yksilökäynneillä on käyty läpi nuorten tilanteita ja palvelutarpeita kokonaisvaltaisesti ja käsitelty muun muassa mielen hyvinvointiin, raha-asioihin ja arjen sujuvuuteen liittyviä teemoja. Pidempää, tai sosiaalihuoltolain mukaista erityistä tukea, tarvitsevat on ohjattu sopivaan palveluun, kuten kaupungin sosiaalityöhön, tarvittaessa saattaen.

Nuoria ovat ohjanneet Onni-työntekijöiden toteuttamaan yksilötyöhön erityisesti muut Ohjaamon työntekijät kuten nuorisotyöntekijät, TE-asiantuntijat ja ammatinvalintapsykologit. Näin on ollut erityisesti silloin kun he ovat arvioineet, että nuoren ongelmat vaativat intensiivisempää työskentelyä. Nuoria on ohjautunut yksilötyöhön myös suoraan Ohjaamon vastaanotosta. Nuoria on saattanut tulla yksilövastaanoille myös ryhmätoimintojen kautta, kun pelkkä ryhmätoiminta ei riitä tilanteen helpottamiseksi. Osa nuorista hakeutui oma-aloitteisesti Onni-työntekijän luo.

Yksilökäynneillä on hyödynnetty erilaisia arviointimenetelmiä kuten Kompassia sekä 3X10D-kyselyä. Yksilötyössä on käytetty myös erilaisia terapeuttisia menetelmiä kuten motivoivaa haastattelua sekä hyväksymis- ja omistautumisterapiaan perustuvaa HOT-muutosvalmennusta. HOT-muutosvalmennuksen käyttöä nuorten kanssa työskentelyssä mallinnettiin ja sitä kokeiltiin esimerkiksi Suomen Mielenterveysseuran ylläpitämän Sekasin-chatin

kanssa viiden kerran interventiona. Interventio toimi hyvin myös chatissa ja sen käyttöä on jatkettu. Lisäksi Onnin työntekijät ovat tehneet jonkun verran arvioita Kelan Nuotti-valmennuksia varten. Toimistolla tapahtuvien tapaamisten lisäksi nuorten kanssa on jalkauduttu asioimaan esimerkiksi työpajalle tai Kelaan.

Taulukossa 3 on esitetty tapaamisilla käsitellyt aiheita. Työntekijän täyttämän kyselyn mukaan yleisin tapaamisilla käsitelty aihe on ollut mielen hyvinvointi (esim. mieliala, jännittäminen). Näitä kysymyksiä käsiteltiin nuorista lähes 60 prosentin tapaamisissa. Muita yleisiä aiheita olivat työelämä (28 %), opiskelu (29 %) ja arjen sujuvuus (27 %).

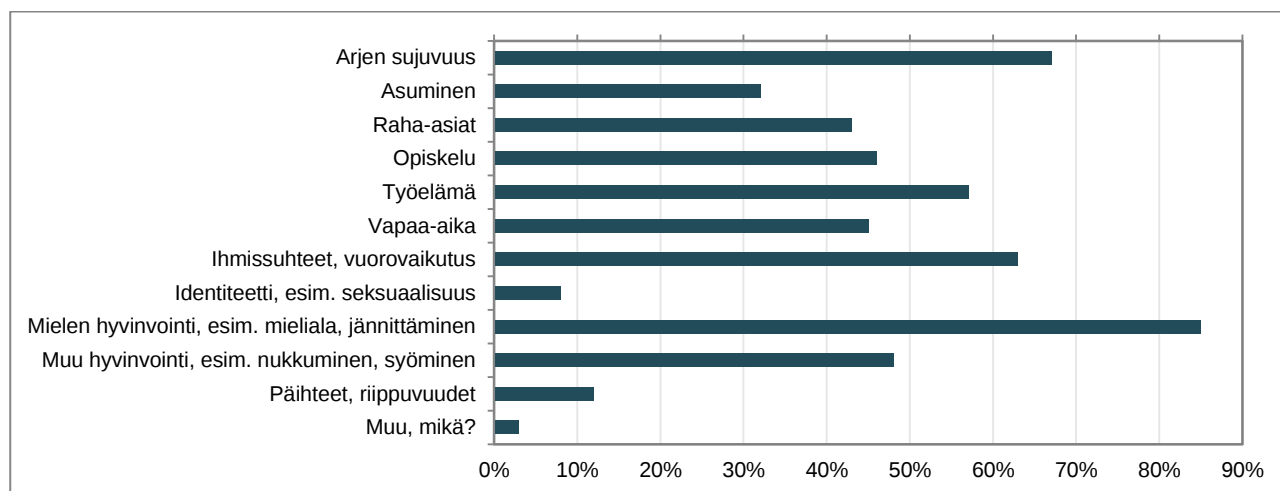
Taulukko 3. Työntekijän raportoimat Onni-tapaamisilla käsitellyt aiheet (yhden nuoren kohdalla on voinut olla useampi aihe). Lähde: Työntekijän täyttämä kysely nuoresta. N=894.

Tapaamisen aihe	n	%
Arjen sujuvuus	235	26,3
Asuminen	179	20,0
Raha-asiat	254	28,4
Opiskelu	258	28,9
Työelämä	254	28,4
Vapaa-aika	90	10,1
Ihmissuhteet, vuorovaikutus	228	25,5
Identiteetti, esim. seksuaalisuus	24	2,7
Mielen hyvinvointi, esim. mieliala, jännittäminen	529	59,2
Muu hyvinvointi, esim. nukkuminen, syöminen	195	21,8
Päihteet, riippuvuudet	84	9,4
Muu	271	30,3
Palveluohjaus	0	0,0

Onni-työntekijöiden kokemuksen mukaan nuoren kanssa tehtävä työ Ohjaamossa on ollut joustavaa eikä tietyn kaavan mukaista, kuten esimerkiksi sosiaalitoimistossa usein on. Onni-hankkeen yksilötyössä työntekijät ovat saaneet keskittyä asioiden selvittämisen lisäksi nuoren psykososiaaliseen jaksamiseen ja jaksamisen tukemiseen, mihin ei perustuksessa ole yleensä aikaa.

Työntekijöiden kokemuksen mukaan Ohjaamoissa nuorille on ollut matalampi kynnys tulla keskustelemaan verrattuna peruspalveluihin. Osalle nuorista on vaikea asioida viranomaisympäristössä, mutta he ovat löytäneet Ohjaamoon ja sitä kautta Onni-työntekijän tapaamiseen. Hankkeissa on havaittu, että nuoren on helpompi ottaa tukea vastaan, kun sen saa tutussa ja neutraalissa paikassa, jossa hän hoitaa jo muitakin asioita. Onnistunutta yksilöohjauksesta tekee lisäksi nopea aloitus, intensiivisyys, tavoitteellisuus ja tarvittaessa mahdollisuus antaa pitkäkestoista apua ja tukea (osassa Ohjaamoja). Varsinaisen työskentelyn jälkeen tehtävät seurantakäynnit ovat myös tärkeitä yksilöohjauksen onnistumiseksi.

Nuorille tehdyn palautekyselyn perusteella yksilökäynneillä käsiteltiin useimmiten mielen hyvinvointiin kuten mielialaan tai jännittämiseen liittyviä asioita (85 %:ssa tapaamisista), arjen sujuvuutta (67 %:ssa tapaamisista) sekä ihmissuhteisiin ja vuorovaikutukseen liittyviä kysymyksiä (63 %:ssa tapaamisista). (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Nuorten raportoimat yksilötapaamisilla käsitellyt aiheet (nuori on voinut valita useamman aiheen).
Lähde: Nuorten täyttämä sparrauksen palautekysely. N=104.

Nuorten jatkopolut

Työntekijän nuoresta täyttämän kyselyn mukaan nuorten yleisin jatkopolku Onni-toiminnan jälkeen oli Ohjaamon tai Onnin sisäiseen toimintaan ohjaus (esimerkiksi ryhmämuotoinen toiminta). Kouluun tai työhön ohjautui nuorista reilu 14 prosenttia ja mielenterveyspalveluihin reilu 11 prosenttia. Muiden jatkopolkujen yleisyys käy ilmi taulukosta 4.

Taulukko 4. Työntekijän raportoimat ONNI-toiminnassa olleiden nuorten jatkopolut, %. Lähde: Työntekijän täyttämä kysely nuoresta. N=653.

Jatkopolku	n	%
Työ tai koulu	93	14,2
Kuntoutustyyppinen päivätoiminta (esim. pajat, Vamos, kuty)	54	8,3
Yksilövalmennus (esim. etsivät, Nuotti, tukihenkilö)	82	12,6
Mielenterveyspalvelut	75	11,5
Sosiaalipalvelut	43	6,6
Ohjaamon / Onnin sisäinen ohjaus (esim. ryhmä)	141	21,6
Ei jatkoa, ongelma ratkesi	46	7,0
Keskeytyi	48	7,4
Muu	71	10,9

Yksilötoiminnan juurtuminen

Onni-työntekijöiden mukaan psykososiaalinen yksilöohjaus ei todennäköisesti tule jatkumaan Ohjaamoissa samalla laajuudella kuin sitä Onni-hankkeessa on järjestetty. Osassa Ohjaamoja ei ole resursseja psykososiaaliseen yksilöohjaukseen, toisissa Ohjaamoissa esimerkiksi Ohjaamon psykologi jatkaa Onnin aloittamaa työtä.

Työntekijät kuitenkin arvioivat, että psykososiaalisen tuen tarve tunnustetaan Ohjaamoissa nyt aiempaa paremmin ja että Ohjaamon työntekijöillä on paremmat valmiudet reagoida tuen tarpeeseen kuin ennen Onni-hanketta.

Hanketyöntekijät arvelivat, että Onnin myötä yhteistyökanavia on saatu selkeytettyä paikallisesti siten, että nuorten palvelupolut ovat sujuvammat.

5.1.2 Ryhmätoiminnot

Onni-hankkeessa on kehitetty nuorille ryhmätoimintoja. Ryhmien tyyppi ja sisällöt ovat vaihdelleet kuitenkin paikallisen tarpeen ja paikkakunnalla jo käynnissä olevien muiden nuorten ryhmätoimintojen mukaan. Perustetuilla ryhmillä on ollut tavoitteena viedä niihin osallistuvien nuorten tilannetta eteenpäin esimerkiksi jännittämisen tai työllistymisen suhteen. Usein tyhmyt on järjestetty yhteistyössä paikallisten järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Useimmilla Onni-paikkakunnilla on kokeiltu Jännittäjäryhmää, joka on koettu hyväksi toimintamalliksi sosiaalisten tilanteiden jännittämistä kärsiville nuorille. Joillain paikkakunnilla Jännittäjäryhmän käyneille nuorille on järjestetty myös jatkotapaamisia, joissa pyritään vahvistamaan ryhmässä hankittua sosiaalista osaamista ja autetaan toimimaan jännittämistä huolimatta.

Onni-paikkakunnilla on aloitettu Helsingin Ohjaamossa kehitettyä *Onni Cafe* -toimintaa, joka tarkoittaa kaikille avointa kokoontumista kahvikupin ääressä. Tällöin paikalla Ohjaamossa on yleensä ulkopuolinen puhuja, joka alustaa jostain ajankohtaisesta teemasta ja nuoret voivat tulla paikalle ilman ennakkoi ilmoittautumista. Lisäksi Onni-hankkeessa on käynnistetty nuorten asiakasraatitoimintaa, jonka tarkoituksena on koota säännöllisesti yhteen nuoria, jotka ovat halukkaita kehittämään Ohjaamon toimintaa ja yleisemminkin nuorten palveluja. Joillain paikkakunnilla on helppo löytää riittävästi vaikuttamishaluisia nuoria asiakasraatiin, kun taas toisilla paikkakunnilla on ollut vaikeuksia löytää riittävästi kehittämishaluisia nuoria mukaan asiakasraatitoimintaan.

Suunnitellut ryhmät eivät aina ole toteutuneet, koska nuoria ei olla saatu mukaan tai riittävästi sitoutumaan ryhmiin. Tyypillisiksi haasteiksi osallistumiselle mainittiin heikko psyykinen terveys, sosiaalisten tilanteiden pelko ja vaikeus sitoutua säännölliseen toimintaan. Usein nuoret tarvitsevat henkilökohtaista kannustamista tullakseen mukaan ryhmätoimintoihin. Osa kehittämiskoordinaattoreista on joutunut tekemään paljon töitä tehdäkseen Jännittäjäryhmiä tutuksi verkostoille siten, että nämä osaisivat ohjata niihin sopivia nuoria.

Nuoria ohjattiin ryhmätoimintoihin sekä Ohjaamosta että verkostotoimijoiden piiristä. Esimerkiksi Jännittäjäryhmiin nuoria ohjattiin Ohjaamon lisäksi mm. TE-toimistosta, psykiatrisesta sairaanhoidosta, terveyskeskuksen psykologeilta, työpajoilta ja Vamoksesta.

Ryhmätoimintojen juurtuminen

Hanketyöntekijät arvioivat, että ryhmätoimintoja saatiin hyvin juurrutettua osaksi Ohjaamoiden pysyvää toimintaa. Esimerkiksi jännittäjäryhmät näyttävät vakiinnuttaneen paikkansa. Lisäksi asuntoklinikka, oppimisvalmiusryhmä ja Onni Café ovat ryhmätoimintoja, jotka jatkuvat osassa Ohjaamoja, vaikka Onni-hanke päättyy. Myös Onni-raadit olivat saaneet hyvän vastaanoton ja ne jatkuvat useammassa Ohjaamossa.

5.1.3 Konsultointi ja työparityö

Onni-hankkeen työntekijät ovat olleet Ohjaamojen muun henkilöstön käytettävissä konsultaatioon sekä työparityöhön, jos Ohjaamo-työntekijä on arvioinut, että nuori hyötyisi vahvemman psykososiaalisesta tuesta elämäntilanteessaan. Ohjaamoissa työskentelevät Onni-työntekijät ovat psykososiaalisen tuen ammattilaisia, ja heiltä on saanut pyytää konsultaatioapua tai pyytää heitä työpariksi tiettyyn asiakastilanteeseen. Ohjaamojen työntekijät ovat käyttäneet tätä konsultaatiomahdollisuutta vaihtelevasti. Joissain Ohjaamoissa tarve psykososiaalisen tuen lisäasiantuntemukselle on ollut selkeä ja kehittämiskoordinaattoria on konsultoitu paljon,

kun taas toisissa Ohjaamoissa työntekijöillä on ollut jo entuudestaan psykososiaalista osaamista, eikä kehittämiskoordinaattorin panosta ole käytetty niinkään konsultaatioihin tai työparityöhön, vaan lähinnä ohjattu nuoria hänelle suoraan.

Joissain Ohjaamoissa on ollut kaksi Onni-työntekijää, jolloin esimerkiksi Onni-psykologi ja Onni-sosiaalityöntekijä ovat voineet tehdä työtä työparina tarpeen mukaan. Osa Onni-kehittämiskoordinaattoreista on myös vetänyt nuorten ryhmiä työparina Ohjaamon työntekijän kanssa, jolloin ryhmätoiminnan juurtumismahdollisuudet ovat olleet paremmat.

Hankkeissa on kehitetty ja kokeiltu myös case-palavereja, joissa eri ammattilaiset pohtivat anonyymejä asiakastilanteita moniammatillisesti vaihtoehtoja ja ratkaisuja etsien. Tällainen toimintatapa mahdollistaa uusien näkökulmien ja lähestymistapojen hyödyntämisen, kuormituksen jakamisen ja moniammatillisen yhteistyön kehittymisen.

Työntekijöiden kokemuksen mukaan työparityön ja yhteistapaamisten kautta nuori on pystytty kohtaamaan kokonaisvaltaisemmin. Työparityöskentelyn eduksi mainittiin, että asiakasta voidaan auttaa lyhyemmällä interventioilla, kun ammattilaiset kohtaavat yhdessä asiakkaan tarpeen ja löytävät sille ratkaisun moniammatillisesti. Yhteistapaamiset on koettu monelta kannalta mielekkäiksi: Nuoren ei ole tarvinnut kertoa tarinaansa monelle henkilölle, kun kaikki kuulevat kerralla samat asiat. Lisäksi työntekijät saavat toisiltaan uusia näkökulmia. Työparityötä ja yhdessä työskentelyä on pidetty tärkeänä myös työntekijöiden työhyvinvoinnin kannalta: yhteistyön on koettu vähentävän omaa työkuormitusta ja tukevan työssä jaksamista. Uudenlainen yhteistyö on tuonut uusia näkökulmia ja lähestymistapoja työhön. Hyödyiksi mainittiin myös vastuunjako ja huolen jako sekä oman työn reflektointimahdollisuus.

5.1.4 Sujuvat palvelupolut ja toimijaverkostot

Ohjaamojen psykososiaalisen tuen mallin kehittämiseen on sisällynyt myös rakenteellista työtä nuorten palvelupolkujen sujuvoittamiseksi. Hankkeessa on esimerkiksi koottu paikallisia toimijaverkostoja nuorten parissa toimivien keskuuteen. Onnin kehittämiskoordinaattorit ovat käynnistäneet hankkeen toiminnan verkostoitumalla paikallisten toimijoiden kanssa. Kun Onni-hankkeen toiminta on tullut tutuksi verkostoille, nuorten ohjaukset Ohjaamoon ja Onnin toimintoihin ovat lisääntyneet. Toisaalta isommissa Ohjaamoissa ovat keskeiset toimijat jo valmiiksi samassa paikassa, jolloin Ohjaamon sisäistä yhteistyötä on tiivistetty ja kehitetty ja nuoren ohjaus sopivimman työntekijän luokse parannettu.

Nuorten palvelupolkuja on saatu sujuvoitettua myös uudenlaisten konsultaatio- ja työparimahdollisuuksien kautta (ks. edellinen alaluku). Onnin kehittämiskoordinaattorit ovat pyrkineet toimimaan aktiivisesti yhteistyössä muiden nuoren kanssa työskentelevien tahojen kanssa ja järjestivät yhteistapaamisia.

Kehittämiskoordinaattorit ovat miettineet tapoja, miten nuorten auttaminen olisi saumattomampaa ammatillisen opetuksen ja lukion kanssa. Jos esimerkiksi kuraattorit oppilaitoksista tulisivat Ohjaamoon fyysisesti, oppilaalle olisi helpompi tulla tapaamiseen. Yhteistyön tiivistäminen erityisesti Ohjaamon ja sosiaalityön välillä koetaan tärkeäksi. Yhteistyötä on kehitetty muun muassa koordinoimalla säännölliset yhteistyötapaamiset sekä selkeyttämällä ohjauskäytäntöjä Ohjaamosta sosiaalityöhön.

5.1.5 Menetelmät tuen tarpeen tunnistamiseen ja tuen vaikutusten arviointiin

Ohjaamojen henkilöstöä ja Ohjaamojen verkostoja on koulutettu laajasti. Onni-hankkeessa perustettiin neljän hengen nepsy-tiimi, jonka puitteissa koulutettiin ympäri Suomea Ohjaamojen työntekijöitä kohtaamaan neuropsykiatrisesti oireilevia nuoria aikuisia, ja mietittiin palvelupolkuja paikallisesti.

Osassa Onni-paikkakuntien Ohjaamoja on käytetty 3x10D- elämäntilannemittaria tuen tarpeen tunnistamiseen ja sitä on levitetty myös muiden kuin Onni-Ohjaamojen käyttöön. Sen on koettu tehneen näkyvämmäksi nuorten tarpeita ja lisänneen ohjauksia psykososiaalisen tuen ammattilaisille. Osassa hankkeita oli kokeiltu myös itse kehitettyjä lomakkeita Ohjaamon työntekijöille tuen tarpeen tunnistamisen avuksi. Näitä ei lopulta otettu kovinkaan laajasti käyttöön.

Onni-hankkeen yksilötyöskentelyn vaikutuksia on arvioitu hankkeissa lähinnä raportoimalla päättäneiden asiakassuhteiden osalta, mitkä tekijät auttoivat nuoren tilanteen eteenpäin viemisessä.

5.2 Tavoite 2: Levitetään vahvuuksiin keskittyvää työtettä Ohjaamoissa lisäämällä työntekijöiden psykososiaalista osaamista

Ohjaamojen työntekijöiden psykososiaalista osaamista on lisätty Onni-hankkeessa monella tavalla. Tavoitteena on ollut, että Ohjaamossa työskentelevillä olisi tietoa ja menetelmiä kohdata apua tarvitseva nuori, tunnistaa tuen tarpeita ja erilaisia ilmiöitä, ottaa vaikeita asioita puheeksi sekä ohjata tarvittaessa eteenpäin. Hankkeen toimintaa tavoitteen saavuttamiseksi kuvataan Onni-pilottien loppuraporttien ja Onni-kehittämiskoordinaattorien haastattelujen perusteella. Tavoitteen saavuttamista arvioidaan myös weropol-kyselyjen avulla (ks. luku 6.2 ja 6.3).

Onni-hanke on järjestänyt ja tarjonnut laajasti erilaisia koulutuksia liittyen esimerkiksi psykososiaaliseen työhön Ohjaamoissa, tuen tarpeen tunnistamiseen, asiakkaan kohtaamiseen sekä mielen hyvinvoinnin tukemiseen. Osa koulutuksista kehitettiin paikallisia tarpeita varten, kun taas osa on ollut valtakunnallisia. Koulutusten laajuus ja sisältö on vaihdellut Onni-hankkeesta toiseen. Joillain paikkakunnilla kehittämiskoordinaattorit ovat järjestäneet säännöllisesti koulutushetkiä Ohjaamon työntekijöille teemoista, joita työntekijät olivat nostaneet esiin. Toisissa Onni-Ohjaamoissa puolestaan sisäisiä koulutuksia on ollut vain vähän, sillä niille ei ole nähty tarvetta.

Ohjaamojen työntekijöiden psykososiaalinen osaaminen on vahvistunut myös työparityössä Onni-hankkeen kehittämiskoordinaattorin kanssa. Työparityössä ammattilaiset ovat saaneet uusia näkökulmia ja oppineet katsomaan nuoren tilannetta toisen ammattilaisen näkökulmasta. Ohjaamojen työntekijöiden psykososiaalista osaamista ovat vahvistaneet myös hankkeessa kehitetyt case-palaverit, joissa on käyty läpi haastavia asiakastapauksia. Nämä ovat mahdollistaneet Ohjaamojen työntekijöille nuorten tilanteen hahmottamisen uudesta näkökulmasta, uusien työskentelytapojen löytämisen ja psykososiaalisen osaamisen kehittymisen.

Valtakunnallisesti Onni-hanke on järjestänyt Ohjaamoiden koko henkilökunnalle jännittäjäryhmien vetäjäkoulutusta. Lisäksi kaikille halukkaille Ohjaamoille ja niiden verkostoille on järjestetty neuropsykiatrista koulutusta eri puolilla Suomea. Myös HOT-muutosvalmennuksesta on järjestetty useita koulutuksia Ohjaamoiden työntekijöille ja tarjottu koulutusta motivoivan haastattelun käyttöön. Onni-hankkeessa on tuotettu psykososiaalisen työn tueksi paljon erilaista materiaalia, jota Ohjaamojen henkilökunta voi jatkossa hyödyntää työssään.

Psykososiaalisen tuen työtapoja on onnistuttu kehittämään jokaisessa Ohjaamossa Onni-työntekijöiden mukaan. Koulutukset ja moniammatillisen työn vaikutusten arvioidaan näkyvän Ohjaamotyöntekijöiden osaamisessa jatkossa (esim. nuoren kohtaamisen periaatteet), työotteessa ja asiakasprosesseissa. Muun muassa arvioitiin, että nuorten psykososiaalisen tuen tarve tunnistetaan aiempaa herkemmin.

5.3 Tavoite 3: Laaditaan suositus Ohjaamoiden psykososiaalisesta tuesta jatkossa

Jokainen jo päättynyt Onni-pilotti teki pilotin päättyessä suositukset siitä, mitä Ohjaamoiden psykososiaalisen tuen pitäisi sisältää jatkossa. Lisäksi pyysimme haastatteluissa käynnissä olevien Onni-pilottien kehittämiskoordinaattoreilta heidän suosituksiaan sen hetkiseen tilanteeseen perustuen. Seuraavassa käydään läpi hankkeiden esittämiä suosituksia.

Nuorten psykososiaalisen tuen osaamiselle ja palvelulle on tarve Ohjaamossa. Ohjaamoon tulee nuoria hyvin monenlaisten asioiden kanssa. Ohjaamoissa kaikilla työntekijöillä on oltava osaamista ja työmenetelmiä vähintään kohdata nuori yksilöllisesti, sekä ammattitaitoa tunnistaa ja arvioida nuoren psykososiaalisen tuen tarve. Ohjaamoissa tulisi nimetä vastuuhenkilö tai työryhmä, joka kehittää ja pitää yllä työntekijöiden psykososiaalista osaamista. Ohjaamoon toivotaan lisää sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä, jotka antavat lyhytkestoista tukea nuorille, ja jotka ovat muiden työntekijöiden käytettävissä konsultatiivisesti ja esimerkiksi case-työskentelyssä.

Ohjaamotyöntekijöiden yhteistyötä tulee vahvistaa, jotta monialaisuus toteutuu. Työparityöskentely ja säännöllinen tiimityöskentely oli onnistunutta ja yhteistyömuotojen tulee jatkua Onnin jälkeen. Yhdessä työskentely lisää sisäistä tiedonvaihtoa, mahdollistaa nuorten kykyjen ja kuntoutustarpeiden monialaisen arvioinnin sekä vähentää oman työn kuormittavuutta. Yhteistyössä tulee olla mahdollisuus hyödyntää ohjaamopsykologia, sosiaali- ja terveysalan ammattitaitoa psykososiaalisten teemojen käsittelyn tukena. Konsultaatioon ja muihin yhteistyön tapoihin tulisi luoda pysyvät rakenteet ja käytännöt Ohjaamoissa.

Työntekijöiden hyvinvointi on osa asiakastyön laatua. Ohjaamoissa tulisi olla henkilökunnalle yhteisiä työhyvinvointi- ja kehittämispäiviä. Lisäksi Ohjaamossa päivystämässä käyville toimijoille tarvitaan tukitiimi, jossa suunnitellaan heidän Ohjaamo-työtään, roolia ja yhteistyörakenteita.

Nuorten tukeen tarvitaan matalan kynnyksen maksuttomia, vertaistukea hyödyntäviä ryhmiä, joihin pääsemiseksi ei tarvita pitkiä arviointiprosesseja tai diagnoosia. Ryhmätoiminnot, esimerkiksi jännittäjä-ryhmä, sopivat hyvin osaksi Ohjaamon toimintaa.

Ohjaamon paikka ja asiakasryhmä tulee selkeyttää ja määritellä paikallisessa palveluverkostossa. Ohjaamon paikka tulee määritellä suhteessa lakisääteisiin palveluihin, erityisesti niissä tilanteissa, kun nuori tarvitsee pitkäkestoista psykososiaalista tukea. Edelleen tarvitaan paikallisesti eri tahojen yhtenäinen näkemys siitä, minkä tasoista psykososiaalista tukea Ohjaamossa tarjotaan. Paikallisesta palvelurakenteesta riippuen on luotava rakenne, jossa nuorelle tarjotaan psykososiaalista apua ja tukea Ohjaamossa, tai että nuori ohjataan Ohjaamosta eteenpäin tarvitsemiinsa palveluihin. Toimiva yhteistyö ja selkeät polut paikallisten toimijoiden välillä on välttämätöntä ja sille on luotava rakenteet.

Nuorten näkökulman tulee säilyä osana palvelua. Nuorten osallisuustyön tulisi olla automaattista, systemaattista ja osa rakennetta. Nuorten mukaan ottamiseen toivotaan panostusta erityisesti jatkossa.

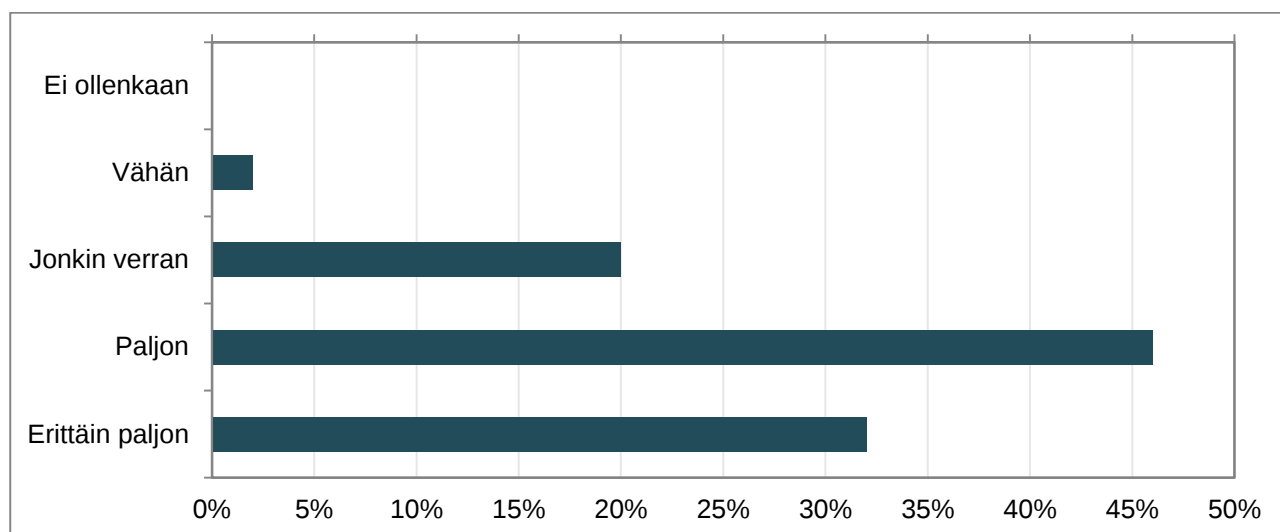
6. Onni-hankkeen tulokset nuorten ja yhteistyötahojen näkökulmasta

6.1 Nuoret kokivat Onni-toiminnan hyödyllisenä

Nuorten kokemuksia yksilötyöstä (tässä erityisesti sparrauksesta) kartoitettiin lyhyen kyselyn avulla (N=106). Vastaajista 37,5 prosenttia oli käynyt tapaamisissa 2–5 kertaa (n=39). Viidesosa oli käynyt tapaamisissa 6–10 kertaa ja lähes neljäsosa 11–20 kertaa. Kymmenesosalla oli vain yksi tapaamiskerta ja yli 10 kertaa tapaamisissa käyneitä oli vajaa kahdeksan prosenttia vastaajista (n=8).

Kyselyssä kartoitettiin tapaamisissa käsiteltyjä aiheita. Tulosten mukaan yleisin aihe tapaamisissa nuorten raportoimana on ollut mielen hyvinvointi (85 % vastaajista raportoi tätä aihetta). Myös arjen sujuvuus (67 %), ihmissuhteet ja vuorovaikutus (63 %) ja työelämä (57 %) ovat olleet yleisiä aiheita.

Useampi kuin kolme neljästä yksilötyön palautetta antaneesta vastaajasta (78 %) oli sitä mieltä, että tapaamisista oli heille paljon tai erittäin paljon hyötyä (Kuvio 2). Viidesosalle tapaamisista oli hyötyä jonkin verran. Yli 90 % vastaajista ilmoitti, että suosittelee toimintaa myös muille.

Kuvio 2. Yksilötapaamisten koettu hyöty nuorten näkökulmasta. Lähde: Nuorten täyttämä sparrauksen palautekysely. N=106.

Jännittäjäryhmiin osallistuvat nuoret antoivat ryhmälle arvosanan asteikolla 0–10. Yleisimmät arvosanat olivat 8 (n=31), 9 (n=) ja 10 (n=30). Harvemmin annettiin arvosanoja 5 (n=1), 6 (n=4) ja 7 (n=10). 98 % nuorista suosittelee toimintaa myös muille.

6.2 Myönteisiä kokemuksia parityöskentelystä

Onni-hankkeen työparityötä hyödyntäneistä Ohjaamojen työntekijöistä 98 vastasi palautekyselyyn työparityöstä. Puolet (50 %) vastaajista oli sitä mieltä, että työparityöskentelystä oli erittäin paljon hyötyä ja 42 prosenttia, että siitä oli paljon hyötyä. Jonkin verran hyötyä työskentelystä koki kuusi prosenttia vastaajista.

Taulukossa 5 on esitetty työntekijöiden raportoimia hyötyjä työparityöskentelystä. Yleisimmät raportoidut hyödyt olivat, että asiakas kohdattiin kokonaisvaltaisemmin (n=83), parityöskentelyssä sai jakaa vastuuta/syntynyttä huolta (n=73), ja että sai vahvistusta omiin ajatuksiin asiakasta koskien (n=66) (taulukko 5).

Taulukko 5. Parityöskentelymenetelmästä raportoituja hyötyjä (vastaaja on voinut valita useamman vaihtoehdon),
Lähde: Ohjaamon työntekijän täyttämä palautekysely parityöskentelystä. N=98.

Koettu hyöty parityöskentelymenetelmästä	n	%
Sain vahvistusta omiin ajatuksiini asiakasta koskien	66	67,4
Sain jakaa vastuuta / syntynyttä huolta	73	74,5
Opin uutta	38	38,8
Sain reflektoitua omaa työskentelyäni	30	30,6
Sain tukea omaan jaksamiseen	14	14,3
Löytyi uusia näkökulmia asiakkaan tilanteeseen	43	43,9
Asiakas kohdattiin kokonaisvaltaisesti	83	84,7
Asiakasprosessi meni nopeammin eteenpäin	49	50,0
Asiakas sai uutta tietoa	45	45,9
Asiakkaalle löytyi oikea palvelu	56	57,1
Asiakas toi esille uusia asioita	20	20,4
Muu, mikä?	1	1,0

Onni-työntekijän konsultaatiota pyydettiin useimmiten mielen hyvinvointiin (esimerkiksi mieliala, jännittäminen) liittyviin kysymyksiin (n=69), toiseksi eniten työelämään ja työkykyyn liittyviin asioihin (n=57). Yleisiä aiheita olivat myös arjen sujuvuus (n=35) ja opiskelu (n=30). Asiakkaita tavattiin yleisimmin kerran (67 %) ja noin joka neljännen kohdalla 2–3- kertaa. Neljä tai sitä useampi tapaamiskertojen määrä oli melko harvinainen (8 %).

6.3 Onni-hanke toi Ohjaamoihin koulutusta ja uusia ryhmätoimintoja

THL:n toteuttamassa Ohjaamokyselyssä vastaajalta kysyttiin, oliko heidän Ohjaamossaan ollut Onni-toimintaa ja jos oli, mitä uutta Onni oli tuonut Ohjaamon toimintaan. Kysymykseen saatiin 22 avovastausta. Vastaajista 10 oli Ohjaamoista, joissa oli toiminut tai toimi parhaillaan Onni-kehittämiskoordinaattori. Muiden kokemus Onni-hankkeesta liittyi lähinnä hankkeen järjestämiin koulutuksiin.

Suurin osa vastaajista mainitsi Onni-hankkeen tuoneen Ohjaamoon koulutusta tai työntekijöiden osaamisen lisäämistä. Ohjaamotyöntekijöiden ymmärryksen ja osaamisen lisääntymistä psykososiaalisen tuen tarpeesta pidettiin tärkeänä ja toivottiin, että koulutuksia olisi tarjolla myös jatkossa.

Vajaa puolet vastaajista katsoi, että Onni-hanke oli tuonut Ohjaamoihin uutena nuorten ryhmätoiminnan. Muutama vastaaja mainitsi erityisesti Jännittäjäryhmän. Kolme vastaaja nosti esiin Onnin kehittämiskoordinaattorin tärkeän työpanoksen nuorten yksilöohjauksessa, minkä myötä kevyttä psykososiaalista tukea tarvitsevat nuoret ovat saaneet nopeasti apua ja päässeet eteenpäin. Kaksi vastaajaa toi esiin, että Onni-toiminta on tuonut selvää lisäarvoa Ohjaamon toimintaan ja nostanut Ohjaamon uskottavammaksi ja laadukkaammaksi toimijaksi palveluverkostossa.

7. Arvioinnin johtopäätökset

Onni-hankkeen toiminnasta saadut kokemukset vahvistavat näkemystä siitä, että nuorten psykososiaalisen tuen palveluille on tarvetta Ohjaamoissa. Onni-hankkeessa mukana olevissa ja olleissa Ohjaamoissa käy kaikissa vähintään jonkin verran nuoria, joille on hyötyä kohdennetusta yksilötyöstä, jossa keskustellen käydään läpi mielen hyvinvointiin ja arjenhallintaan sekä esimerkiksi opiskelujen sujumiseen liittyviä asioita. Ohjaamossa käyvillä nuorilla on paljon erilaisia haasteita ja monella esimerkiksi pitkittynyttä työttömyyttä. Usein tarvitaan kokonaisvaltaista tukea, jotta tilanne muuttuisi. Osa nuorista suhtautuu psyykkiseen tukeen varauksella, joten palvelua tulisi tarjota matalalla kynnyksellä. Kaikki eivät tarvitse pitkää tai vahvaa tukea, vaan toisilla asiat voivat edetä kohtuullisen kevyelläkin tuella muiden palvelujen rinnalla.

Nuorten psykososiaalista tukea on Ohjaamoissa tarjolla vaihtelevasti. Suurin osa THL:n toteuttamaan Ohjaamoille suunnattuun kyselyyn vastanneista koki, että nykytilanteessa Ohjaamoissa ei ole tarjolla riittävästi psykososiaalista tukea nuorille. Kaikkia psykososiaalista tukea tarvitsevia nuoria ei Ohjaamoissa pystytä auttamaan nykyresursseilla. Nuoret kaipaivat myös enemmän ryhmätoimintaa kuin tällä hetkellä on mahdollista järjestää. Tärkeimpänä tekijänä nuorten psykososiaalisen tuen tarjoamisessa pidettiin sitä, että psykososiaalinen tuki on nuorelle mahdollisimman helposti saavutettavissa, oli tuen antaja sitten Ohjaamossa, koulussa, oppilaitoksessa, työpajalla tai nuorisotalolla.

Onni-hankkeen työntekijät ovat tehneet psykososiaalista yksilötyötä nuorten kanssa sekä kokeilleet uusia menetelmiä nuorten tukemisessa. Onni-työntekijät ovat antaneet nuorille sekä lyhytaikaista että pitkäaikaisempaa tukea. Nuoret ovat kokeneet yksilötyön hyödyllisenä ja suosittelevat toimintaa myös muille. Psykososiaalisen tuen työntekijän työnkuvaan on kuulunut lyhytkestoinen kohdennettu tuki, ryhmätoiminnan järjestäminen ja konsultatiivinen työ osana Ohjaamon moniammatillista palvelua. Osassa Ohjaamoja Onni-hanke jatkuu edelleen vuonna 2020 ja kevään 2020 kehysriiheyssä Ohjaamoille myönnettiin lisärahoitusta nuorten psykososiaaliseen työhön vuosille 2021-2022. Tämän rahoituksen turvin myös Onni-hankkeessa tärkeäksi todettua helposti saavutettavaa nuorten psykososiaalista tukea voidaan toivottavasti jatkaa.

Kaikilla Ohjaamon työntekijöillä tulisi olla perusvalmiudet kohdata nuori ja tunnistaa nuorten psykososiaalisen tuen tarpeet sekä tietoa siitä, miten nuorten asioiden kanssa tulee edetä. Onni-hankkeessa Ohjaamojen työntekijöiden osaamista ja valmiuksia lisättiin koulutuksilla ja hanketyöntekijöiden konsultaatiolla sekä työparityöllä. Onni-hanke on onnistunut erilaisten yhteistyön muotojen ja -tapojen kehittämisessä ja kokeilemisessa (esimerkiksi case- ja tiimityö). Ohjaamotyöntekijät kokevat, että yhteistyöstä on ollut heille hyvin paljon hyötyä. Se on esimerkiksi parantanut asiakastyön laatua ja vähentänyt oman työn kuormittavuutta.

Ohjaamo on osoittautunut luontevaksi paikaksi järjestää erilaista ryhmätoimintaa, esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden jännittämistä kärsiville nuorille. Onni-hanke on saanut juurrutettua ryhmiä Ohjaamon toimintaan hyvin. Toisaalta ryhmiin sopivien nuorten löytäminen ja nuorten motivoiminen ryhmiin on osoittautunut joissain Ohjaamoissa työlääksi, kuten myös uusien ryhmien markkinoiminen verkostoille.

Nuorelle on helpointa, kun mahdollisimman moni ammattilainen työskentelee ja on tavoitettavissa samoissa tiloissa. Tällöin nuoren on helppo siirtyä tarvittaessa yksilövastaanotolle esimerkiksi psykologin, sosiaalityöntekijän tai psykiatrisen sairaanhoitajan luokse, ja työparityö tai toisen ammattilaisen konsultointi on sujuvaa. Yhdessä työskennellessä nuorten asioita voidaan viedä saumattomasti eteenpäin, eikä nuoren saama tuki katkea. Ohjaamossa täysi- tai osa-aikaisesti työskentelevien näkökulmasta olisi hyvä, jos Ohjaamo-työ muodostaisi oman kokonaisuutensa ja kaikilla Ohjaamossa työskentelevillä olisi yhteisiä kehittämisspäiviä ja yhteistä työn suunnittelua. Ohjaamossa työntekijät tarvitsevat tukirakenteen, kuten oman tiimin, jossa voi suunnitella omaa

Ohjaamo-työtä ja puhua Ohjaamo-työhön liittyvistä asioista. Tiimistä on apua myös silloin, jos Ohjaamossa päivystävät työntekijät vaihtuvat usein, koska tiimistä uusi Ohjaamo-työntekijä voi saada tukea omalle työlleen.

Ohjaamon rooli nuorten palveluissa vaihtelee paikallisen palvelujärjestelmän mukaan. Toisaalla Ohjaamoissa on tarjolla laajasti psykososiaalisen tuen palveluja ja mahdollisuus pidempiaikaisiin asiakassuhteisiin, kun taas toisaalla psykososiaalisen tuen asiantuntijat käyvät Ohjaamossa päivystämässä tai rooli on ennen kaikkea soveltuviin palveluihin ohjaaminen. Toimiva yhteistyö eri tahojen välillä on nuorten sujuvien palvelupolkujen perusta. Kun Ohjaamon työntekijät ovat verkostoituneita ja tuntevat alueen toimijat, saavat nuoret tarvitsemansa palvelut helposti, vaikka niitä ei olisi Ohjaamossa tarjolla.

Lähteet

Björklund L., Nord U. & Tarvainen T. (2017). 100 nuorta kehittäjää. Nuorten terveiset psykososiaalisen tuen palvelupakettiin. Me-säätiö 2017. https://www.mesaatio.fi/wp-content/uploads/2018/03/100-nuorta-kehitt%C3%A4j%C3%A4%C3%A4_raportti_05032018-.pdf.

Hirsjärvi S. & Hurme H. (2001). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.

Kainulainen S. (2019). 3X10D-elämäntilannemittarin kehitystyö 2015–2019. DIAK puheenvuoro 28.

Kohtaamo-verkkosivut. <https://kohtaamo.info/mika-on-ohjaamo-o/mika-on-ohjaamo->.

Krueger R. & Casey M. (2000). Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research, 3rd ed. Sage Publications, Thousand Oaks, CA.

OKM 052:00/2017. Nuorisotakuu. Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan. <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM052:00/2017>.

Pauwels P. & Matthyssens P. (2004). The Architecture of Multiple Case Study Research in International Business. Teoksessa: Marschan-Piekkari R. & Welch C. (toim.): "Handbook of Qualitative Research Methods for International Business", s. 125–143. Cheltenham, UK, Northampton (MA), USA: Edward Elgar, 2004. ISBN 184542 434 4.

Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. https://vnk.fi/documents/10616/1095776/Ratkaisujen+Suomi_FI.pdf/5f59e1a3-bfe8-47cb-a42f-6e18ee6a53a7/Ratkaisujen+Suomi_FI.pdf?version=1.0.

TEM (2015). Nuorisotakuu-työryhmän loppuraportti ja suositukset jatkotoimiksi. 2015. TEM julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 19/2015.

Tuomi J. & Sarajärvi A. (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.

3X10D itsearviointikysely

Kun olet lähettänyt itsearviosi, näet vielä omat vastauksesi. Voit tarvittaessa muokata vastauksia.

Käytämme arviotasi työskentelyssä kanssasi, kun mietimme yhdessä tulevaisuuden suuntiasi. Lisäksi arvioista tuotetaan raportteja, joita käytetään tutkimuksiin ja palveluiden parantamiseen paikallisesti ja valtakunnallisesti. Raporteista ei voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa.

1. Kun arvioit nykyhetkeä, kuinka tyytyväinen olet seuraaviin asioihin?

0 = erittäin tyytymätön

10 = erittäin tyytyväinen

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Terveystilaasi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kykyysi voittaa elämässä eteen tulevia vaikeuksia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Asumisoloihisi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Päivittäiseen pärjäämiseesi (esim. työ, opinnot, paja)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perheeseesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Luotettavien ystäviesi määrään	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taloudelliseen tilanteeseesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Omien vahvuuksiesi kehittämiseen (esim. harrastamalla mieluisia asioita)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Itsetuntoosi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elämääsi kokonaisuutena	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Kuinka luottavainen olo sinulla on tulevaisuuden suhteen?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

0 = epävarma, sekava, 10 = hyvin luottavainen

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

3. Voit kirjoittaa itsellesi edellisten vastaustesi perusteella tavoitteita, kuinka asioista tulisi mukavampia.

4. Sukupuolesi

- ☐ Nainen ☐ Mies ☐ Muu tai en halua sanoa

5. Ikäsi

- ☐ Alle 18 ☐ 18-24 ☐ 25 tai enemmän

6. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tilannettasi?

☐ Työssä	☐ Opiskelija	☐ Työtön
☐ Eläkkeellä	☐ Kuntouttavassa työtoiminnassa, työkokeilussa tms.	☐ Perhevapaalla
☐ Armeijassa tai siviilipalveluksessa	☐ Pitkällä sairauslomalla tai kuntoutustuella	☐ Muu, mikä

--

Työskentelyn tilastointi - Onnilaiset täyttävät

Jokaisesta asiakkaasta kirjataan tapaamisten päättyessä.

1. Ohjaamo *

- ☐ Espoo
- ☐ Helsinki
- ☐ Vantaa
- ☐ Kouvola
- ☐ Hämeenlinna
- ☐ Tampere
- ☐ Joensuu
- ☐ Porvoo
- ☐ Loviisa
- ☐ Forssa
- ☐ Rovaniemi
- ☐ Turku
- ☐ Kotka
- ☐ Jyväskylä
- ☐ Tuusula
- ☐ Kerava
- ☐ Lappeenranta
- ☐ Varkaus

2. Ikä

- ☐ Alle 20

- ☐ Alle 25
- ☐ Alle 30
- ☐ Ei tietoa

3. Sukupuoli

- ☐ Nainen
- ☐ Mies
- ☐ Muu
- ☐ Ei tietoa

4. Mistä asiakas ohjautui?

- ☐ Ohjaamon päivystys
- ☐ Ohjaamon työntekijä (ajanvaraus)
- ☐ Etsivä
- ☐ Sosiaalitoimisto
- ☐ Nuorisotyö
- ☐ TE-toimisto
- ☐ Pajat / kuntouttava työtoiminta
- ☐ Koulu
- ☐ Joku muu
- ☐

6. Status *

- ☐ Töissä
- ☐ Opiskelija
- ☐ Työtön
- ☐ Toimeton (tarkenna tarvittaessa)
- ☐ Kutu, työkokeilu tms.
- ☐ Sairausloma yli 3 kk tai kuntoutustuki (tarkenna tarvittaessa)

- ☐ Eläke
- ☐ Perhevapaa
- ☐ Armeija tai siviilipalvelus
- ☐ Muu syy, mikä?
- ☐ Ei tietoa

7. Tapaamisten tyyppi *

- ☐ Konsultaatio toiselle työntekijälle tai asiakkaan verkostolle (myös puhelin tai sähköposti)
- ☐ Minisparraus / muu yksilötapaaminen (esim. ryhmään haastattelu) 1-5 krt
- ☐ Sparrauspaketti yli 5 krt
- ☐ Yhteistapaaminen toisen työntekijän kanssa

8. Asiakkuuden kesto

- ☐ Alle kuukausi
- ☐ 1-3 kk
- ☐ 3-6 kk
- ☐ 6-12 kk
- ☐ yli 12 kk

9. Tapaamisten aihe *

- ☐ Arjen sujuvuus
- ☐ Asuminen
- ☐ Raha-asiat
- ☐ Opiskelu
- ☐ Työelämä
- ☐ Vapaa-aika
- ☐ Ihmissuhteet, vuorovaikutus
- ☐ Identiteetti, esim. seksuaalisuus

- ☐ Mielen hyvinvointi, esim. mieliala, jännittäminen
- ☐ Muu hyvinvointi, esim. nukkuminen, syöminen
- ☐ Päihteet, riippuvuudet
- ☐ Muu, mikä?

10. Mikä oli asiakkaan jatkopolku tapaamisten jälkeen?

- ☐ Työ tai koulu
- ☐ Kuntoutustyyppinen päivätoiminta (esim. pajat, Vamos, kuty)
- ☐ Yksilövalmennus (esim. etsivät, Nuotti, tukihenkilö)
- ☐ Mielenterveyspalvelut
- ☐ Sosiaalipalvelut
- ☐ Ohjaamon / Onnin sisäinen ohjaus (esim. ryhmä)
- ☐ Ei jatkoa, ongelma ratkesi
- ☐ Keskeytyi
- ☐ Muu

12. Mikä / mitkä interventiot vaikuttivat tapaamisissa siihen, että asiakas sai apua?

13. Oliko asiakkaalla jokin tarve, johon ei pystytty vastaamaan, miksi?

14. Muita havaintoja, ilmiöitä ja syy-seuraussuhteita

Työskentelyn arviointi ja palaute

**Keräämme tällä kyselyllä
kokemuksia toimintamme kehittämiseksi ja mahdollisesti
tutkimustarkoituksiin. Vastaajia ei pystytä tunnistamaan.
Vastauksesi on tärkeä, jotta nuorten palveluja voidaan kehittää.**

1. Mitä tapaamisilla käsiteltiin? Voit valita useamman. Tarkenna tarvittaessa.

- ☐ Arjen sujuvuus
- ☐ Asuminen
- ☐ Raha-asiat
- ☐ Opiskelu
- ☐ Työelämä
- ☐ Vapaa-aika
- ☐ Ihmissuhteet, vuorovaikutus
- ☐ Identiteetti, esim. seksuaalisuus
- ☐ Mielen hyvinvointi, esim. mieliala, jännittäminen
- ☐ Muu hyvinvointi, esim. nukkuminen, syöminen
- ☐ Päihteet, riippuvuudet
- ☐ Muu, mikä?

2. Minkä verran tapaamisista on ollut sinulle hyötyä? *

- ☐ Ei ollenkaan
- ☐ Vähän
- ☐ Jonkin verran
- ☐ Paljon

☐ Erittäin paljon

3. Kuinka monta tapaamista oli? *

- ☐ 1
- ☐ 2-5
- ☐ 6-10
- ☐ 11-20
- ☐ yli 20

4. Suositteletko tällaisia tapaamisia muille? *

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ Ehkä

5. Sana on vapaa. Anna halutessasi palautetta / ideoita tapaamisista tai Ohjaamosta ylipäättään.

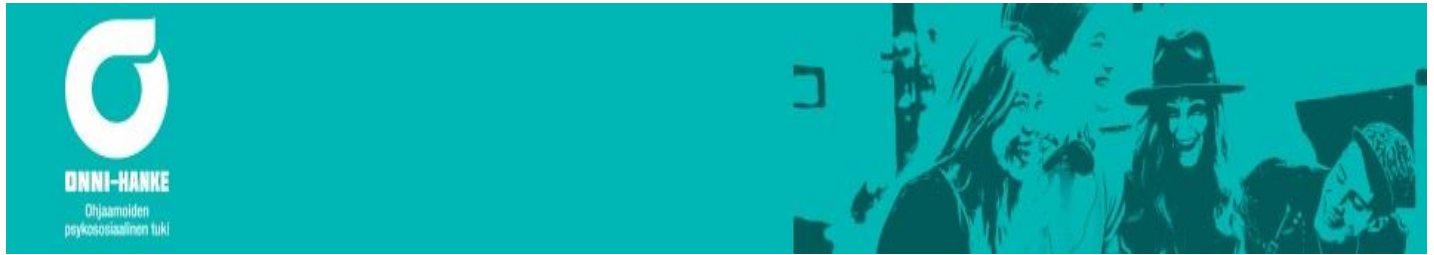
6. Ohjaamo, jossa kävin *

- ☐ Espoo
- ☐ Helsinki
- ☐ Vantaa
- ☐ Kouvola
- ☐ Hämeenlinna
- ☐ Tampere
- ☐ Joensuu
- ☐ Kotka

- ☐ Rovaniemi
- ☐ Porvoo
- ☐ Loviisa
- ☐ Lappeenranta
- ☐ Turku
- ☐ Forssa
- ☐ Tuusula
- ☐ Kerava
- ☐ Jyväskylä
- ☐

7. Jos tapaamisista oli sinulle hyötyä, kerro miksi? Mistä hyödyit eniten?

8. Millaista tukea nuorten on vaikea saada paikkakunnallasi?

Jännittäjäryhmän palautekysely

1. Yleisarvosanasi ryhmälle *

Erittäin huono Erittäin hyvä

2. Suositteletko tällaiseen ryhmään osallistumista muille? *

- ☐ Kyllä
- ☐ En

3. Minkä koit hyödylliseksi / toimivaksi?

4. Kerro halutessasi, mikä ryhmässä voisi toimia paremmin? Sana on vapaa!

5. Kerro halutessasi paikkakuntasi:

- ☐ Espoo

- ☐ Forssa
- ☐ Helsinki
- ☐ Hämeenlinna
- ☐ Joensuu
- ☐ Jyväskylä
- ☐ Kerava
- ☐ Kotka
- ☐ Kouvola
- ☐ Lappeenranta
- ☐ Loviisa
- ☐ Porvoo
- ☐ Rovaniemi
- ☐ Tampere
- ☐ Turku
- ☐ Tuusula
- ☐ Vantaa

Onni-hankkeen parityöskentelyn arviointi

Työntekijä täyttää jokaisen asiakasprosessin jälkeen, jossa Onni-koordinaattori ollut mukana.

1. Ohjaamo, jossa työskentelen *

- ☐ Espoo
- ☐ Helsinki
- ☐ Vantaa
- ☐ Kouvola
- ☐ Hämeenlinna
- ☐ Tampere
- ☐ Joensuu
- ☐ Porvoo
- ☐ Loviisa
- ☐ Forssa
- ☐ Rovaniemi
- ☐ Turku
- ☐ Kotka
- ☐ Jyväskylä
- ☐ Tuusula
- ☐ Kerava
- ☐ Lappeenranta

2. Missä asiassa pyysit Onni-hankkeen koordinaattoria työpariksi? Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- ☐ Arjen sujuvuus

- ☐ Asuminen
- ☐ Raha-asiat
- ☐ Opiskelu
- ☐ Työelämä, työkyky
- ☐ Vapaa-aika
- ☐ Ihmissuhteet, vuorovaikutus
- ☐ Identiteetti, esim. seksuaalisuus
- ☐ Mielen hyvinvointi, esim. mieliala, jännittäminen
- ☐ Muu hyvinvointi, esim. nukkuminen, syöminen
- ☐ Päihteet, riippuvuudet
- ☐ Muu, mikä?

3. Montako kertaa tapasitte asiakasta yhdessä?

- ☐ 1
- ☐ 2-3
- ☐ 4 tai enemmän

4. Minkä verran parityöskentelystä oli sinulle hyötyä asiakastyössäsi?

- ☐ Ei ollenkaan
- ☐ Vähän
- ☐ Jonkin verran
- ☐ Paljon
- ☐ Erittäin paljon

5. Jos parityöstä oli sinulle hyötyä, mikä siitä teki hyödyllistä? Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- ☐ Sain vahvistusta omiin ajatuksiini asiakasta koskien
- ☐ Sain jakaa vastuuta / syntynyttä huolta
- ☐ Opin uutta
- ☐ Sain reflektoida omaa työskentelyäni

- ☐ Sain tukea omaan jaksamiseen
- ☐ Löytyi uusia näkökulmia asiakkaan tilanteeseen
- ☐ Asiakas kohdattiin kokonaisvaltaisemmin
- ☐ Asiakasprosessi meni nopeammin eteenpäin
- ☐ Asiakas sai uutta tietoa
- ☐ Asiakkaalle löytyi oikea palvelu
- ☐ Asiakas toi esille uusia asioita
- ☐ Muu, mikä?

6. Muita kommentteja työparityöstä

Kysely nuorten palveluista ja psykososiaalisesta tuesta Ohjaamoissa

1. Millä paikkakunnalla työskentelet?

2. Millainen on nuorten palvelujen tilanne paikkakunnallanne yleisesti (mikä toimii hyvin, mikä huonosti)?

3. Millaisissa tilanteissa olevia nuoria palvelut eivät tällä hetkellä kykene auttamaan? Mitä näiden nuorten tavoittamiseksi ja auttamiseksi pitäisi tehdä?

4. Mihin asioihin nuoret kaipaavat kokemuksesi ja näkemyksesi mukaan eniten tukea Ohjaamossanne? Valitse neljä yleisintä

- ☐ Arjen sujuvuus
- ☐ Asuminen
- ☐ Fyysinen terveys ja sairaudet
- ☐ Identiteetti (esim. seksuaalisuus)
- ☐ Ihmissuhteet
- ☐ Mielen hyvinvointi (esim. mieliala, jännittäminen)
- ☐ Muu hyvinvointi (esim. nukkuminen, syöminen)
- ☐ Opiskelu

- ☐ Päähteet, riippuvuudet
- ☐ Raha-asiat
- ☐ Työelämä
- ☐ Vapaa-aika
- ☐ Muu, mikä?

5. Miten nuorten psykososiaalinen tuki on järjestetty Ohjaamossanne?

6. Arvioi Ohjaamonne psykososiaalisen tuen toimivuutta ja riittävyyttä nuorten näkökulmasta.

7. Onko Ohjaamossanne ollut ONNI-toimintaa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei. Voit hypätä seuraavan kysymyksen yli.

8. Mitä uutta ONNI on tuonut Ohjaamon toimintaan?

9. Missä ja miten nuorten psykososiaalinen tuki olisi näkemyksesi mukaan

tarkoituksenmukaisinta järjestää?

Kiitos vastauksistanne! Lähetä vastaukset klikkaamalla alla olevaa painiketta.

Onni-hankkeen työntekijähaastattelut, helmi–maaliskuu 2020

HAASTATTELURUNKO

1 Mikä on ammattinimikkeesi ja tehtävänkuvasi Onni-hankkeessa?

2 Keitä muita/ mitä muita ammattilaisia on (ollut) mukana toteuttamassa Onni-hanketta?

TAVOITTEET JA TOTEUTUMINEN

Käsitellään toimet hankkeen päätavoitteiden toteuttamiseksi. Mitä hankkeessa on tehty näiden saavuttamiseksi?

3 Päätavoite 1: luoda Ohjaamojen valtakunnallinen psykososiaalisen tuen malli

3.1 Ohjaamoiden oma toiminta:

i. suunnitelmallinen yksilöity asiakastyötä (esim. kohderyhmä ja tavoittaminen, mitä tehtiin käytännössä, arjen kuntoon saattaminen)

ii. ryhmätoiminnot eri muodoissaan

iii. konsultaatio ja parityö

3.2 Sujuvat palvelupolut ja yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa

3.3 Menetelmät tuen tarpeen tunnistamiseen ja tuen vaikutusten arviointiin

4 Päätavoite 2: kehittää psykososiaalisen tuen osaamista, ml. menetelmät tuen tarpeen tunnistamiseen

5 Päätavoite 3: laatia suositus Ohjaamonne psykososiaalisen tuen jatkosta". Millaisia suosituksia antaisitte hankkeenne kokemusten valossa tässä vaiheessa.

YLEINEN ARVIO JA TULEVAISUUS

6 Mitkä asiat ovat onnistuneet erityisen hyvin Onni-hankeessanne?

7 Onko asioita, jotka eivät ole onnistuneet niinkään hyvin Onni-hankkeen aikana?

8 Miltä ONNI-hankkeessa kehitetyn toiminnan jatko näyttää tässä vaiheessa?

9 Mitä suosituksia antaisitte Onni-hankkeen kokemusten perusteella tässä vaiheessa?